

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5439

[Total No. of Pages : 2

[6464]-31
S.Y. B.A. (SODL)
ENGLISH
SEC 1 - A : Advanced Study of English Language
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten of the following :

[10 × 1 = 10]

- a) What does mean by articulation?
- b) What are the nasal sounds?
- c) What is mean by phoneme?
- d) What are the two major types of morpheme?
- e) What are the two parts of sentences?
- f) Give an example of Homograph.
- g) How many types of meaning?
- h) Which language is called trade language?
- i) What are the three componants of Austin's taxonomy?
- j) Who introduced cooperative Principle?
- k) What are the four maxims of cooperative principle?
- l) How many consonants in English?

Q2) Attempt any five of the following :

[5 × 5 = 25]

- a) What is syllable?
- b) Differentiate between free and bound morpheme.
- c) Explain verb phrase.
- d) What is compounding?
- e) Explain connotative and denotative meaning.
- f) Write a short note on borrowing.
- g) What is phoneme?

P.T.O.

Q3) Attempt any five of the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Explain subject - verb concord.
- b) Explain wh-question.
- c) What is metonymy?
- d) What is cooperative principle?
- e) Explain code-mixing.
- f) Explain derivational morpheme.
- g) What is phonology? Explain in brief.

Q4) Attempt any one of the following :

[1 × 10 = 10]

- a) Explain the functional classification of sentences.
- b) Explain politeness principle and its maxims.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5440

[Total No. of Pages : 4

[6464]-32

S.Y. B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

**SECI-K : Introduction to Population and Society,
Population and Indian Society
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten out of twelve of the following questions. [10]

- a) Define and explain population growth.
- b) What is the indication of the mortality rate per thousand population every year?
- c) When did feminism emerge?
- d) When did the rural survey scheme start?
- e) Explain the meaning of NCR.
- f) Explain population density.
- g) What is the preventive measure of population growth?
- h) When the Government of India announced population policy?
- i) When did the Medical Abortion Act come into existence?
- j) What is the gender determination test of before birth called?
- k) Give information about population education
- l) Explain the meaning of CAA

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Give information about vital events records.
- b) State the importance of family planning.
- c) State the meaning and definition of population policy.
- d) State the features of the Medical Abortion Act.
- e) Explain the concept of micro demography.
- f) State the factors of mortality.
- g) Explain the concept of poverty in India.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Meaning of Gender Test.
- b) State the provisions of the Medical Act.
- c) Give information about population growth since 1909.
- d) State the characteristics of population data.
- e) Write information about National Rural Health.
- f) Explain the concept of demographic dynamics.
- g) State the purpose of population policies.

Q4) Attempt any one out of two of the following.

[10]

- a) Explain the meaning of mortality and give information about various factors.
- b) State the characteristics of the Indian population.

Total No. of Questions : 4]

PD-5440

[6464]-32

S.Y. B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

SECI-K : Introduction to Population and Society,
Population and Indian Society

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील 12 प्रश्नांपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) लोकसंख्या वाढ ही संकल्पना व विशद करा.
ब) दरवर्षी दर हजार लोकसंख्येमागे मरण पावणाऱ्या लोकांच्या संकेत काय म्हणतात.
क) झाल मतवादी स्त्रीवाद कधी उदयास आली.
ड) ग्रामीण सर्वेक्षण योजना कधी सुरू करण्यात आली.
इ) एन सी आर चा अर्थ सांगा.
फ) लोकसंख्येची घनता चा अर्थ सांगा.
य) लोकसंख्या वाढीचा प्रतिबंधात्मक उपाय कोणता.
र) भारत सरकारने लोकसंख्या धोरण कधी जाहीर केले.
ल) वैद्यकीय गर्भपात कायदा कधी अस्तित्वात आला.
व) जन्मापूर्वीच गर्भाचे लिंग तपासणी याला काय म्हणतात.
श) लोकसंख्या शिक्षण विषयी माहिती द्या.
ष) सी ए ए चा अर्थ सांगा.

प्रश्न 2) खालील 7 प्रश्नांपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) जीवनावश्यक घटनांच्या नोंदी विषयी माहिती द्या.
- ब) कुटुंब नियोजनाचे महत्त्व सांगा.
- क) लोकसंख्या धोरणाचा अर्थ आणि व्याख्या सांगा.
- ड) वैद्यकीय गर्भपात कायद्याचे वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) मायक्रो डेमोग्राफी ही संकल्पना विशद करा.
- फ) मृत्यूदाराचे घटक सांगा.
- य) भारतातील दारिद्र्य ही संकल्पना विशेद करा.

प्रश्न 3) खालील 7 प्रश्नांपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) लिंग परीक्षणाचा अर्थ.
- ब) वैद्यकीय कायद्यातील तरतुदी सांगा.
- क) 1909 पासून लोकसंख्या वाढीबद्दल माहिती सांगा.
- ड) लोकसंख्या डेटाची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) राष्ट्रीय ग्रामीण आरोग्य विषयी माहिती लिहा.
- फ) लोकसंख्यात्मक गतिशीलता ही संकल्पना विशद करा.
- य) लोकसंख्या धोरणांचा उद्देश सांगा.

प्रश्न 4) खालील 2 प्रश्नांपैकी 1 प्रश्नांचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) मृत्युदराचा अर्थ स्पष्ट करून विविध घटकबद्दल माहिती सांगा.
- ब) भारतीय लोकसंख्येचे वैशिष्ट्ये सांगा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5441

[Total No. of Pages : 5

[6464]-33
S.Y. B.A. (SODL)
MATHEMATICS
SEC1 - N : Operational Research and Optimization Techniques
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates :

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*
- 3) *Graph papers will be supplied on demand.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- a) Write the standard form of the following linear programming problem.

$$\text{Min } z = 3x_1 + x_2$$

Subject to

$$x_1 + x_2 \geq 2$$

$$2x_1 + 3x_2 \leq 5$$

$$\text{and } x_1, x_2 \geq 0$$

- b) Define free float.
- c) Define Non-degenerate solution of transportation.
- d) Explain the term "two person zero sum game".
- e) Define saddle point.
- f) Explain the primal - dual relationship.
- g) What is an unbalanced transportation problem?
- h) Define mixed strategies.
- i) What is meant by the term critical activities.
- j) Describe some important replacement situations.
- k) What is a passing rule in a sequencing problem?
- l) Give any two application of LPP.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) A person requires at least 10, 12 and 12 units of chemical A,B,C respectively for his garden. A liquid product contains 5, 2 and 1 units of A,B,C per jar respectively. A dry product contains 1,2,4 units of A,B,C per carton. The liquid product sells for Rs 3 per jar and dry product sells for Rs 2 per carton. Formulate this problem as a linear programming problem.

- b) Solve the following linear programming problem using graphical method.

$$\text{Max. } Z = 5000x_1 + 4000x_2$$

Subject to

$$6x_1 + 4x_2 \leq 24$$

$$x_1 + 2x_2 \leq 6$$

$$-x_1 + x_2 \leq 1$$

$$x_2 \leq 2$$

$$x_1, x_2 \geq 0$$

- c) Solve the following Linear programming problem by the using two-phase simplex method.

$$\text{Min } z = x_1 - 2x_2 - 3x_3$$

Subject to the constraints

$$-2x_1 + 3x_2 + 3x_3 = 2$$

$$2x_1 + 3x_2 + 4x_3 = 1$$

$$x_1, x_2, x_3 \geq 0$$

- d) Write the dual of the following primal linear programming problem.

$$\text{Min } z = x_1 + x_2 + x_3$$

Subject to

$$x_1 - 3x_2 + 4x_3 = 5$$

$$x_1 - 2x_2 \leq 3$$

$$2x_2 - x_3 \geq 4$$

and $x_1, x_2 \geq 0$, x_3 is unrestricted.

- e) Determine an initial basic feasible solution of the following transportation problem by using Least cost method.

	D ₁	D ₂	D ₃	D ₄	Supply
S ₁	21	16	15	3	11
S ₂	17	18	14	23	13
S ₃	32	27	18	41	19
Demand	6	10	12	15	

- f) Five men are available to do five different jobs. From past records, the time (in hours) that each man takes to do each job is known and given in the following table :

	I	II	III	IV	V
A	2	9	2	7	1
B	6	8	7	6	1
C	4	6	5	3	1
D	4	2	7	3	1
E	5	3	9	5	1

Find the assignment of men to jobs that will minimize the total time taken.

- g) A project work consists of four major jobs for which an equal number of contractors have submitted tenders. The tender amount quoted is given in the matrix.

		Job			
		a	b	c	d
Contractor	1	10	24	30	15
	2	16	22	28	12
	3	12	20	32	10
	4	9	26	34	16

Find the assignment which minimizes the total cost of the project, when each contractor has to be assigned at least one job.

Q3) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Solve the following game graphically.

		Player B		
		I	II	III
Player A	I	6	7	15
	II	20	12	10

- b) Reduce the following game by dominance principle and find optimal solution.

		Player B		
		B ₁	B ₂	B ₃
Player A	A ₁	12	10	4
	A ₂	7	5	2
	A ₃	9	7	8

- c) Draw a network diagram for the project

Activity	Predecessor Activity
A	-
B	A
C	A
D	B
E	B,C
F	E
G	D,F
H	G

- d) The data collected in running a machine, the cost of which is Rs 60,000 are given below :

Year	:	1	2	3	4	5
Resale value (Rs)	:	42000	30000	20400	14400	9650
Cost of spares (Rs)	:	4000	4270	4880	5700	6800
Cost of labour (Rs)	:	14000	16000	18000	21000	25000

Determine the optimum period for replacement of the machine.

- e) We have five jobs, each of which must be processed on the two machines A and B in the order AB. Processing times in hours are given in the table below :

Job	:	1	2	3	4	5
Machine A	:	5	1	9	3	10
Machine B	:	2	6	7	8	4

Determine a sequence for the five jobs that will minimize the elapsed time T.

- f) Determine the local maximum or minimum point of the following functions.

$$f(x_1, x_2, x_3) = -x_1^2 - 2x_2 - x_3^2 - 2x_1 x_2$$

- g) The cost of machine is Rs 6100 and its scrap value is Rs 100. The maintenance costs found from experience are as follows :

Year	:	1	2	3	4	5	6	7
Maintenance cost	:	100	250	400	600	900	1200	1600

When should the machine be replaced?

Q4) Attempt any one out of two from the following :

[10]

- a) List in the table are the activities and their simplified sequencing requirement for publishing a textbook.

Activity	Preceding Activity	Expected completion Time (Months)
A	-	12
B	A	1
C	A	6
D	C	2
E	B	1
F	D,E	2
G	D,E	4
H	G	$\frac{1}{2}$
I	F	4
J	I	1
K	H,J	2
L	K	1
M	K	1
N	M	$\frac{1}{2}$
O	L,N	$\frac{1}{2}$
P	O	1

- i) Construct the PERT network and find critical path
 ii) For each non-critical activity, find total float and free float
- b) Goods have to be transported from sources S_1 , S_2 and S_3 to destinations D_1 , D_2 and D_3 . The transportation cost per unit, capacities of the sources and requirements of destinations are given in the following table :

	D_1	D_2	D_3	Supply
S_1	8	5	6	120
S_2	15	10	12	80
S_3	3	9	10	80
Demand	150	80	50	

Determine a transportation schedule so that cost is minimized.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 2

PD5442

[6464]-34

S.Y.B.A. (SODL)

ENGLISH

**CC-A : Compulsory English
(2019 Pattern) (Annual System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten questions out of twelve from the following. **[10×1=10]**

- a) Who was Chief Seathl?
- b) Where did Swami Vivekananda deliver his first speech on religions?
- c) Whose journey is narrated by Sarojini Naidu?
- d) What does John Masefield ask readers in 'Laugh and Be Merry'?
- e) State any two determiners.
- f) Please don't fight. (make a question tag).
- g) Use neo-and auto- prefix and form one word of each prefix.
- h) Which are the types of vocabulary?
- i) What is Laissez-faire leader?
- j) What is problem solving skills?
- k) Who was responsible that Makhan felled into the river?
- l) Who composed 'Pied Beauty'.

P.T.O.

Q2) Attempt any five questions out of seven from the following. **[5×5=25]**

- a) Discuss Chief Seathl's message about the nature.
- b) Explain a tumultuous mental journey of Ivan an and his wife.
- c) Elucidate music of grasshopper, the cricket and the nature that never dies irrespective of the seasons.
- d) Write a short summary of 'On Another's Sorrow'.
- e) Write a note on 'Phrasal Verbs'.
- f) Elaborate essential traits required to be successful Skipper of the team.
- g) Discuss the significance of 'suffixe and prefixe' in relation to writing and speaking.

Q3) Attempt any five questions out of seven from the following. **[5×5=25]**

- a) Comment on the protagonist of "The Homecoming".
- b) Elaborate Swami Vivekananda's perspectives on religions, intolerance, fanaticism and hatred for people belonging to other religion.
- c) Explain old traditions and ceremonies that reflected in the "The Palanquin Bearers".
- d) Discuss how does Laugh and Be Merry provide constructive perspectives of life.
- e) Write a note on passive voice.
- f) Explain steps involved in decision making.
- g) Education is not just being literate. Support this statement with the help of story "The Verger".

Q4) Attempt any one question out of two from the following. **[1×10=10]**

- a) Elaborate J.M. Hopkins praises of god with the help of "Pied Beauty".
- b) Enlist the soft skills and discuss its significance in your life.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5443

[Total No. of Pages : 4

[6464]-35

**S.Y.B.A. (SODL)
PUBLIC ADMINISTRATION
CC-J : District Administration
(2019 Pattern) (Annual System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- a) State the two objectives of disaster management.
- b) How many district courts are there in Maharashtra?
- c) Who is the Revenue Minister of Maharashtra?
- d) What is Revenue Administration?
- e) State the types of disaster management.
- f) Who appoints District Judge?
- g) What is police patil recruitment Eligibility?
- h) What is Tehsildar?
- i) Meaning of L.C.B.?
- j) State two functions of District Collector.
- k) State two components of district administration.
- l) What is district Administration.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) Problems faced by Indian Courts.
- b) District planning committee.
- c) Importance of Disaster Management.
- d) Evolution of district rural development.
- e) Method of law and order.
- f) Function of Revenue Administration.
- g) Powers of district administration.

Q3) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) State the powers of Tehsildar.
- b) State meaning of police in administration.
- c) Write the functions of circle Inspector.
- d) Write the reasons of Disaster Management.
- e) State the elements of law and order.
- f) State the functions of District Court.
- g) Write the changing Role of District collectors.

Q4) Attempt any one out of two from the following. **[10]**

- a) Explain the problems and reforms faced by Indian Courts.
- b) Explain the history of district administration.

Total No. of Questions : 4]

PD5443

[6464]-35
S.Y.B.A. (SODL)
PUBLIC ADMINISTRATION
CC-J : District Administration
(2019 Pattern) (Annual System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) आपत्ती व्यवस्थापनाची दोन उद्दिष्टे सांगा.
- ब) महाराष्ट्रात किती जिल्हा न्यायालये आहेत?
- क) महाराष्ट्राचे महसूल मंत्री कोण आहे?
- ड) महसूल प्रशासन म्हणजे काय?
- इ) आपत्ती व्यवस्थापनाचे प्रकार सांगा.
- फ) जिल्हा न्यायाधीशांची नेमणूक कोण करतात?
- य) पोलिस पाटील भरतीची पात्रता कोणती?
- र) तहसिलदार म्हणजे काय?
- ल) एल.सी.बी. चा अर्थ.
- व) जिल्हाधिकारी यांची दोन कामे सांगा.
- त) जिल्हा प्रशासनाचे दोन घटक सांगा.
- थ) जिल्हा प्रशासनाची व्याख्या द्या.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) भारतीय न्यायालया समोरील समस्या.
- ब) जिल्हा नियोजन समिती.
- क) आपत्ती व्यवस्थापनाचे महत्त्व.
- ड) जिल्हा ग्रामीण विकासाची उत्क्रांती.
- इ) कायदा व सुव्यवस्थेची पद्धती.
- फ) महसूल प्रशासनाचे कार्ये.
- य) जिल्हा प्रशासनाचे अधिकार.

प्र.3) खालील कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) तहसिलदाराचे अधिकार सांगा.
- ब) प्रशासनातील पोलिस या शब्दाचा अर्थ सांगा.
- क) मंडल निरीक्षकाची कामे लिहा.
- ड) आपत्ती व्यवस्थापनाची कारणे लिहा.
- इ) कायदा व सुव्यवस्थेचे घटक सांगा.
- फ) जिल्हा न्यायालयाची कार्ये सांगा.
- य) जिल्हाधिकाऱ्यांची बदलती भूमिका लिहा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सविस्तर सोडवा.

[10]

- अ) भारतीय न्यायालया समोरील अडचणी व सुधारणा विशद करा.
- ब) जिल्हा प्रशासनाचा इतिहास सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5444

[Total No. of Pages : 2

[6464]-36
S.Y.B.A. (SODL)
ENGLISH
DSE2-A : Appreciating Poetry
(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10×1=10]

- a) Who was regarded as the first leader of Imagism?
- b) What do you understand by simile ?
- c) Mention any two characteristics of a lyric poem.
- d) Who did Sidney imitate in his eclogues?
- e) Mention any two characteristics of Shakespeare's Works.
- f) Why does the poet treat the sun irreverently in 'The sun Rising'?
- g) When was Blake's 'London' published?
- h) Who had written the poem 'Ode on a Grecian Urn'?
- i) Which work of Shelley led to his expulsion from Oxford?
- j) Which poem of Browning brought him to the attention of Dante Gabriel Rossetti?
- k) What does the word 'Byzantium' symbolize?
- l) Which work of Rabindranath Tagore won him the Nobel prize?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) What are the characteristics of a Ballad?
- b) How are William Shakespeare's sonnets distinct from other sonnets?
- c) Write a short note on the early life of Philip Sydney.
- d) What are the significant themes discussed in 'The Awakening'?
- e) Write a short note on the use of symbols in poetry.
- f) Write down summary of the poem 'what is life'?
- g) Write a short note on 'Metaphysical poetry'.

Q3) Attempt any five out of seven from the following. **[25]**

- a) What are the different types of Odes?
- b) What are the characteristics of Lyric poetry?
- c) Explain the Neo Platonic concept of Love from John Donne's poetry.
- d) Write a short note on 'London as a social satire'.
- e) Write a short note on 'Romantic age poetry'.
- f) Describe the character sketch of The Duke from the poem 'My Last Duchess'.
- g) Explain how 'Futility' is a war poem.

Q4) Attempt any one out of two from the following. **[10]**

- a) Comment on the themes of 'Caged Bird' in the context of Angelou's Life.
- b) What is dramatic Monologue? What is the role of Listener in this technique? Elaborate.

[6464]-37
S.Y.B.A. (SODL)
MARATHI (मराठी)
DSE2-B : साहित्यविचार आणि साहित्य समीक्षा
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) भामहाने केलेली कवितेची व्याख्या लिहा.
- ब) रूद्रटाने कवितेची कोणती व्याख्या केलेली आहे.
- क) 'प्रतिभा नवनवोन्मेषशालिनी प्रज्ञा' ही प्रतिभेची व्याख्या कोणी केली?
- ड) प्रतिभेला मानसिक विकृती असे कोणी म्हटलेले आहे?
- इ) समाजशास्त्रीय समीक्षा पद्धतीचा जनक कोणास मानले जाते?
- फ) वाचकांचे प्रकार कोणते आहेत?
- य) कोणत्याही दोन पाश्चात्य समीक्षकांची नावे लिहा?
- र) कोणत्याही दोन भारतीय समीक्षकांची नावे लिहा?
- ल) समीक्षकाचे कोणतेही दोन गुण लिहा?
- व) समीक्षकाने पाळावयाची कोणतीही दोन पथ्ये लिहा?
- त) ग्रंथाचा परिचय करून देताना कोणते मुद्दे विचारात घ्यावेत?
- थ) समीक्षेच्या पायऱ्या कोणत्या ते लिहा?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) साहित्यातून व्यक्त होणाऱ्या अनुभवांचे विशेष लिहा.
- ब) साहित्याच्या प्रयोजनांचा आढावा घ्या.
- क) साहित्यिकाच्या व्यक्तिमत्त्वाचे विशेष लिहा.
- ड) लक्षणाचे प्रकार कोणते ते सांगून थोडक्यात आढावा घ्या.
- इ) समीक्षेची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) समीक्षेतील साहित्याचे स्थान व कार्य विशद करा.
- य) समीक्षकाने पाळावयाची पथ्ये लिहा.

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) मम्मटाची प्रयोजने कोणती? थोडक्यात आढावा घ्या.
- ब) साहित्यिकाची गुणवैशिष्ट्ये विशद करा.
- क) व्यंजनेच्या प्रकारांचा थोडक्यात आढावा घ्या.
- ड) भारतीय अभ्यासकांनी केलेल्या समीक्षेच्या व्याख्या लिहा.
- इ) समीक्षेची प्रयोजने कोणती?
- फ) साहित्य आणि समीक्षा: परस्परसंबंध विशद करा.
- य) साहित्य समीक्षेचे कार्ये विशद करा.

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) साहित्यिकाचा जीवनविषयक व साहित्यविषयक दृष्टिकोन विशद करा.
- ब) समीक्षेच्या विविध प्रकारांचा सविस्तर आढावा घ्या.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5446

[Total No. of Pages : 2

[6464]-38

S.Y.B.A. (SODL)

HINDI(हिंदी)

DSE2 - C : मध्ययुगीन काव्य तथा उपन्यास साहित्य और नाटक साहित्य
(2019 Pattern) (Annual System)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर दिए गए अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- अ) कबीर के गुरु कौन थे?
- ब) संत मीरा किसकी भक्त थी?
- क) उपन्यास का प्राण है।
- ड) 'बेघर' किसका उपन्यास है?
- इ) रहीम का जन्म कहाँ पर हुआ था?
- फ) बिहारी किस काल के प्रमुख कवि थे?
- य) 'महाभोज' किसकी रचना है?
- र) अंग्रेजी में नाटक के लिए किस शब्द का प्रयोग किया जाता है?
- ल) मसि कागद छुओ नहीं, कलम गही नहीं हाथ। किसकी पंक्ति है?
- व) उप तथा न्यास शब्दों के मेल से बना शब्द है।
- त) मीराबाई किस शाखा की कवियित्री है।
- थ) रहीम की एक रचना का नाम बताइए।

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[25]

- अ) कबीर के काव्य की विशेषता बताइए।
- ब) मीराबाई की भक्ति भावना स्पष्ट कीजिए।
- क) उपन्यास के तत्वों का परिचय दीजिए।
- ड) 'एक पत्नी के नोट्स' उपन्यास के शिल्प और कथ्य पर प्रकाश डालिए।
- इ) रहीम के काव्य में समन्वय की भावना को विशद कीजिए।
- फ) बिहारी के काव्य की प्रासंगिकता बताइए।
- य) मीरा के काव्य की विशेषता बताइए।

P.T.O.

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर लिखिए।

[25]

- अ) रहिम का जीवन परिचय दीजिए।
- ब) मुक्तक काव्य परंपरा में बिहारी का योगदान।
- क) 'नाटक' का स्वरूप स्पष्ट कीजिए।
- ड) कबीर की काव्य-कला बताइए।
- इ) मन्नू भंडारी जी का व्यक्तित्व परिचय दीजिए।
- फ) कवि बिहारी जी के काव्य की विशेषता बताइए।
- य) मीरा की प्रगतिशीलता का विश्लेषण कीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों में से एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- अ) कबीर के काव्य में सामाजिक चित्रण हुआ है, स्पष्ट कीजिए।
- ब) बिहारी के काव्य में प्रेममत्त्व, पर प्रकाश डालिए।

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5447

[Total No. of Pages : 4

[6464]-39

S.Y.B.A. (SODL)

HISTORY

DSE2-E : Glimpses of the Modern World
(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten questions out of Twelve from the following.

[10]

- a) Write the meaning of Renaissance?
- b) State the Newton Theory?
- c) When did the French revolution happen?
- d) What is the Industrial Revolution?
- e) Write name the leaders of the unification movement in Italy?
- f) Where did the Meiji Revolution take place?
- g) State the period of world war-I?
- h) Who started the five year plan?
- i) State the first movement in India lead by Mahatma Gandhiji?
- j) Who was the Dictator of Germany?
- k) Write the fullform of UNO?
- l) Write the Definition of cold war?

Q2) Attempt Any five questions out of seven from the following.

[25]

- a) Explain the causes of Renaissance Movement?
- b) Write a note on Boston Tea Party?
- c) State the Role of Bismarck's in Unification of Italy?
- d) Write the objective of the United Nations?
- e) State the philosophy of Dr.Sun-Yat-Sen?
- f) State the structure of united Nations organization?
- g) Describe the Nature of the cole war?

P.T.O.

Q3) Attempt any five question out of seven from the following? **[25]**

- a) Explain the Martin Luther's contribution to the Religious Reform movement in Europe?
- b) Explain the consequences of the French Revolution?
- c) Write in Details on Vienna Conference?
- d) Describe the causes of Russian Revolution?
- e) Describe the importance of Civil Disobedience movement?
- f) Explain the internal policy under the Mussolini?
- g) Write a note on Russia as a world power?

Q4) Attempt Any one from the following. **[10]**

- a) Explain in Details the effect of Industrial Revolution on the world?
- b) Write in Details causes of the world war-II?

Total No. of Questions : 4]

PD5447

[6464]-39

S.Y.B.A. (SODL)

HISTORY

DSE2-E : Glimpses of the Modern World
(2019 Pattern) (Annual System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील बारापैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) प्रबोधनाचा अर्थ लिहा.
- ब) न्यूटनचा सिद्धांत सांगा.
- क) फ्रेंच राज्यक्रांती केंव्हा घडून आली?
- ड) औद्योगिक क्रांती म्हणजे काय?
- इ) इटलीच्या एकीकरण चळवळीतील नेत्यांची नावे लिहा.
- फ) मेईजी क्रांती कोठे घडून आली?
- य) पहिल्या महायुद्धाचा कालखंड सांगा.
- र) पंचवार्षिक योजना कोणी सुरू केली?
- ल) म. गांधीजींच्या नेतृत्वाखालील भारतातील पहिली चळवळ कोणती ते सांगा?
- व) जर्मनीचा हुकूमशहा कोण होता?
- त) युनो (UNO) चे पूर्ण रूप लिहा.
- थ) शीतयुद्धाची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालील सातपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) प्रबोधन चळवळीची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) बोस्टन टी पार्टीवर टिप लिहा.
- क) इटलीच्या एकीकरणात बिस्मार्कची भूमिका सांगा.
- ड) राष्ट्रसंघाची उद्दिष्टे लिहा.
- इ) डॉ. सन-यत-सेनचे तत्वज्ञान स्पष्ट करा.
- फ) संयुक्त राष्ट्रसंघटनेची रचना सांगा.
- य) शीतयुद्धाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील सातपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) युरोपातील धर्मसुधारणा चळवळीतील मार्टिन ल्यूथर यांचे योगदान स्पष्ट करा.
- ब) फ्रेंच क्रांतीचे परिणाम स्पष्ट करा.
- क) व्हिएन्ना परिषदेवर सविस्तर लिहा.
- ड) रशियन राज्यक्रांतीची कारणे विशद करा.
- इ) सविनय कायदेभंग चळवळीचे महत्व विशद करा.
- फ) मुसोलिनीचे अंतर्गत धोरण स्पष्ट करा.
- य) रशिया-जागतिक महासत्ता यावर टिप लिहा.

प्र.4) खालील दोहोपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) औद्योगिक क्रांतीचे जगावर झालेले परिणाम सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) दुसऱ्या महायुद्धाची कारणे सविस्तर लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5448

[Total No. of Pages : 4

[6464]-40
S.Y. B.A. (SODL)
ECONOMICS
DSE 2 - G : Macro Economics
(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any 10 of the following questions in one sentence each:

[10]

- a) What is National Income?
- b) What do you mean by Disposable Income?
- c) What is Say's Law of Markets?
- d) What do you mean by effective demand?
- e) What do you mean by consumption function?
- f) What is Marginal Propensity to Consume?
- g) What is the meaning of the term 'saving'?
- h) What is multiplier?
- i) What is accelerator?
- j) What do you mean by Marginal Efficiency of Capital?
- k) What do you mean by Money?
- l) What is meant by Liquidity Preference?

P.T.O.

Q2) Answer any 5 of the following questions in 50-100 words. **[25]**

- a) Define the scope and limitations of Macroeconomics.
- b) Discuss the Circular Flow of Income.
- c) Explain the Keynesian Theory of Employment.
- d) Explain the features Marginal Propensity to Consume.
- e) Explain the Different types of investment.
- f) Explain the different factors affecting the money supply.
- g) Differentiate between Demand pull and Cost Push Inflation.

Q3) Answer any 5 of the following questions in 50-100 words. **[25]**

- a) Explain the difficulties in measuring National Income.
- b) What is business cycle? Write its features.
- c) Discuss the different stages of business cycle.
- d) Define the functions of money.
- e) Discuss Friedman's concept of demand for money.
- f) What is inflation? Explain the causes of inflation.
- g) Discuss fiscal measures against inflation.

Q4) Answer any one of the following question in 150-200 words. **[10]**

- a) Explain different types and functions of money.
- b) Discuss liquidity preference theory.

Total No. of Questions : 4]

PD5448

[6464]-40
S.Y. B.A. (SODL)
ECONOMICS
DSE 2 - G : Macro Economics
(2019 Pattern) (Annual System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही 10 प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) राष्ट्रीय उत्पन्न म्हणजे काय?
- ब) व्यय शक्य उत्पन्न म्हणजे काय?
- क) से यांचा बाजारपेठेचा नियम सांगा.
- ड) प्रभावी मागणी म्हणजे काय?
- इ) उपभोग फलन म्हणजे काय?
- फ) सीमांत उपभोग प्रवृत्ती म्हणजे काय?
- य) बचतीचा अर्थ सांगा.
- र) गुणक म्हणजे काय?
- ल) प्रवेग म्हणजे काय?
- व) भांडवलाची सीमांत लाभ क्षमता म्हणजे काय?
- त) पैसा म्हणजे काय?
- थ) रोखता प्राधान्य म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही 5 प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) समग्रलक्षी अर्थशास्त्राची व्याप्ती व मर्यादा स्पष्ट करा.
- ब) उत्पन्नाच्या चक्राकार प्रवाहावर चर्चा करा.
- क) केन्सचा रोजगारविषयक सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ड) सीमांत उपभोग प्रवृत्तीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- इ) गुंतवणुकीचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.
- फ) पैशाचा पुरवठा निर्धारित करणाऱ्या घटकांवर चर्चा करा.
- य) मागणी प्रेरित व खर्च प्रेरित भाववाढ यामधील फरक स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही 5 प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) राष्ट्रीय उत्पन्न मापनातील अडचणी स्पष्ट करा.
- ब) व्यापार चक्र म्हणजे काय? त्याची वैशिष्ट्ये लिहा.
- क) व्यापार चक्राच्या विविध अवस्थांवर चर्चा करा.
- ड) पैशाची कार्ये स्पष्ट करा.
- इ) फ्रीडमन यांच्या पैशाच्या मागणीच्या संकल्पनेवर चर्चा करा.
- फ) चलनवाढ म्हणजे काय? चलन वाढीची कारणे स्पष्ट करा.
- य) चलनवाढीवरील राजकोषीय उपायांची चर्चा करा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 150-200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) पैशाची विविध कार्ये व प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) रोखता प्राधान्य सिद्धांतावर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5449

[Total No. of Pages : 4

[6464]-41
S.Y. B.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
DSE 2 - H : Political Journalism
(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following questions in one sentence:

[10]

- a) What is Political Journalism?
- b) State the any one characteristics of Newspaper.
- c) What is prime time?
- d) State the any one type of Journalism.
- e) Give full form of PTI.
- f) What is paid news?
- g) What is a political interview?
- h) What is public opinion?
- i) What is public media?
- j) Give full form of DD.
- k) What is Zero Hour?
- l) State any two changes happend because of the media.

P.T.O.

Q2) Write answers to five of the following questions. [25]

- a) Explain the nature of Political Journalism.
- b) Explain press laws in India.
- c) Explain the characteristics of television media.
- d) Explain the history of world journalism.
- e) Write a note on press commission of India.
- f) Clarify restrictions on paid news.
- g) Explain the importance of journalism.

Q3) Write the answers to the following five questions. [25]

- a) Explain the types of journalism.
- b) Explain Lok Sabha Election 2014 and media.
- c) Discuss the advantages of print media.
- d) Explain the importance of exit polls.
- e) Explain the principles of Political Journalism.
- f) Political parties and media.
- g) Discuss the techniques of political interviewing.

Q4) Write the answer to one of the following two questions. [10]

- a) Explain the concept of mediatisation of politics with examples.
- b) Explain the process of law making in India.

Total No. of Questions : 4]

PD5449

[6464]-41
S.Y. B.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
DSE 2 - H : Political Journalism
(2019 Pattern) (Annual System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) राजकीय पत्रकारिता म्हणजे काय?
- ब) वर्तमानपत्राचे कोणतेही एक वैशिष्ट्ये सांगा.
- क) प्राईम टाईम म्हणजे काय?
- ड) पत्रकारितेचा कोणताही एक प्रकार सांगा.
- इ) पीटीआयचे पूर्ण रूप सांगा.
- फ) पेड न्युज म्हणजे काय?
- य) राजकीय मुलाखत म्हणजे काय?
- र) सार्वजनिक मत म्हणजे काय?
- ल) सामाजिक माध्यम म्हणजे काय?
- व) डीडीचे पूर्ण रूप सांगा.
- त) शून्य प्रहर म्हणजे काय?
- थ) माध्यमामुळे झालेले कोणतेही दोन बदल सांगा?

प्र.2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) राजकीय पत्रकारितेचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील प्रेस कायदे स्पष्ट करा.
- क) टेलीव्हिजन मीडियाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ड) जागतिक पत्रकारितेचा इतिहास स्पष्ट करा.
- इ) भारतीय प्रेस कमिशनवर टिप लिहा.
- फ) पेड न्युजबाबत बंधने स्पष्ट करा.
- य) पत्रकारितेचे महत्त्व सांगा.

प्र.3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) पत्रकारितेचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) लोकसभा निवडणुक 2014 आणि माध्यमे स्पष्ट करा.
- क) प्रिंट मीडियाच्या फायद्याची चर्चा करा.
- ड) एक्झिट पोलचे महत्त्व सांगा.
- इ) राजकीय पत्रकारितेची तत्वे स्पष्ट करा.
- फ) राजकीय पक्ष आणि माध्यमे.
- य) राजकीय मुलाखतीच्या तंत्राची चर्चा करा.

प्र.4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) राजकारणाचे माध्यमिकरण ही संकल्पना उदाहरणासहित स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील कायदे निर्मितीची प्रक्रिया विशद करा.

* * *

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5450

[Total No. of Pages : 4

[6464]-42
S.Y. B.A. (SODL)
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE 2 - J : Development Administration
(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following twelve questions.

[10]

- a) Which Indian thinker first mentioned development administration?
- b) What is development administration?
- c) Which thinker gave the definition of development administration?
- d) State one approach to the study of development administration.
- e) What is E-Governance?
- f) What technology is used in E-Governance?
- g) In which year did e-governance start in India?
- h) What is bureaucracy?
- i) Which thinker gave the concept of bureaucracy.
- j) What is human development?
- k) What is globalization?
- l) Globalization is known by what name in English.

P.T.O.

Q2) Answer the following questions (any 5) [25]

- a) The meaning of development administration.
- b) State the concept of e-governance.
- c) State the meaning of bureaucracy.
- d) State the meaning of human development.
- e) State the meaning of Globalization.
- f) State the concept of public-private partnership.
- g) Explain the ecological approach to the study of development Administration.

Q3) Write any five of the following questions in brief. [25]

- a) State the nature of development Administration.
- b) Explain public-private partnership in brief.
- c) State the role of bureaucracy in development administration.
- d) Briefly describe the NGO.
- e) State the concept of Globalization.
- f) Briefly explain Gender equality in development.
- g) State the nature of non Government Organization.

Q4) Write the answer to one of the following question in detail. [10]

- a) Explain the importance and scope of development Administration.
- b) Explain the features of bureaucracy by stating what is bureaucracy.

Total No. of Questions : 4]

PD5450

[6464]-42

S.Y. B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE 2 - J : Development Administration

(2019 Pattern) (Annual System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) विकास प्रशासनाचा प्रथम उल्लेख कोणत्या भारतीय विचारवंताने केला?
- ब) विकास प्रशासन म्हणजे काय?
- क) विकास प्रशासनाची व्याख्या कोणत्या विचारवंताने सांगितली?
- ड) विकास प्रशासनाच्या अध्ययनाचा एक दृष्टिकोण सांगा.
- इ) ई-शासन म्हणजे काय?
- फ) ई-शासनात कोणत्या तंत्रज्ञानाचा वापर केला जातो?
- य) भारतात ई-शासनाची सुरुवात कोणत्या वर्षी केली?
- र) नोकरशाही म्हणजे काय?
- ल) नोकरशाहीचे प्रारूप कोणत्या विचारवंताने सांगितले?
- व) मानव विकास म्हणजे काय?
- त) जागतिकीकरण म्हणजे काय?
- थ) जागतिकीकरणास इंग्रजीत कोणत्या नांवाने ओळखले जाते?

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) विकास प्रशासनाचा अर्थ सांगा.
- ब) ई-शासन संकल्पना सांगा.
- क) नोकरशाहीचा अर्थ सांगा.
- ड) मानव विकासाचा अर्थ सांगा.
- इ) जागतिकीकरणाचा अर्थ सांगा.
- फ) सार्वजनिक खासगी भागीदारीची संकल्पना सांगा.
- य) विकास प्रशासनाच्या अध्ययनाचा पर्यावरणीय दृष्टिकोण स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न थोडक्यात लिहा.

[25]

- अ) विकास प्रशासनाचे स्वरूप सांगा.
- ब) सार्वजनिक – खासगी भागीदारी थोडक्यात सांगा.
- क) विकास प्रशासनात नोकरशाहीची भूमिका सांगा.
- ड) स्वयंसेवी संस्था थोडक्यात सांगा.
- इ) जागतिकीकरण संकल्पना सांगा.
- फ) विकासातील लैंगिक समानता थोडक्यात स्पष्ट करा.
- य) बिगर शासकीय संस्थांचे स्वरूप सांगा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा.

[10]

- अ) विकास प्रशासन म्हणजे काय ते सांगून त्याचे महत्व व व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) नोकरशाही म्हणजे काय ते सांगून नोकरशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5451

[Total No. of Pages : 4

[6464]-43

S.Y. B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

**DSE 2 - K : Society in India : Understanding Issues and Indian
Society : Understanding Issues
(2019 Pattern) (Annual System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any TEN of the following TWELVE questions.

[10]

- a) Write the definition of Social Problem.
- b) What are the major problems in India?
- c) Write the meaning of Caste.
- d) What is Religious Fundamentalism?
- e) What is Gender?
- f) What is a Female foeticide?
- g) What is Displacement?
- h) Write the meaning of Environment.
- i) Write the meaning of Suicide.
- j) What is Addiction?
- k) Who is the Father of Sociology?
- l) What is civil society?

P.T.O.

Q2) Write the answer to any FIVE of the following SEVEN questions. **[25]**

- a) Explain the characteristics of Social Issues.
- b) Explain the meaning of Caste Inequality.
- c) Explain the causes of Sexual Violence in brief.
- d) Discuss on Rural Poverty.
- e) Elaborate on Social Issues of the Aged.
- f) Explain the characteristics of a State.
- g) Explain the concept of Gender Inequality.

Q3) Write the answer to any FIVE of the following SEVEN questions. **[25]**

- a) Write the consequences of Social Issues.
- b) Explain the concept of Religious Fundamentalism.
- c) Discuss on Human Trafficking.
- d) Explain the Impact of Environmental Degradation.
- e) Write information about Youth Sexuality.
- f) Explain the Subject Matter of Sociology.
- g) Explain the concept of Displacement.

Q4) Write the answer to any one of the following two questions. **[10]**

- a) Write an essay on Female Foeticide in India.
- b) What is Poverty? Explain the Causes of Poverty.

* * *

Total No. of Questions : 4]

PD5451

[6464]-43

S.Y. B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

DSE 2 - K : Society in India : Understanding Issues and Indian

Society : Understanding Issues

(2019 Pattern) (Annual System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका प्रमाण मानावी.

प्र.1) खालील बारा प्रश्नांपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) सामाजिक समस्येची व्याख्या लिहा.
- ब) भारतातील प्रमुख समस्या कोणत्या आहेत?
- क) जातीचा अर्थ लिहा.
- ड) धार्मिक मूलतत्त्ववाद म्हणजे काय?
- इ) लिंगभाव म्हणजे काय?
- फ) स्त्री भ्रूणहत्या म्हणजे काय?
- य) विस्थापन म्हणजे काय?
- र) पर्यावरणाचा अर्थ लिहा.
- ल) आत्महत्येचा अर्थ लिहा.
- व) व्यसन म्हणजे काय?
- त) समाजशास्त्राचे जनक कोण आहे?
- थ) नागरी समाज म्हणजे काय?

प्र.2) खालीलपैकी सात प्रश्नांपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) सामाजिक समस्येची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- ब) जातीय विषमतेचा अर्थ स्पष्ट करा.
- क) लैंगिक हिंसाचाराची कारणे थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ड) ग्रामीण दारिद्र्यावर चर्चा करा.
- इ) वृद्धांच्या सामाजिक समस्या विशद करा.
- फ) राज्याची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- य) लिंगभाव असमानता संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.3) खालीलपैकी सात प्रश्नांपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) सामाजिक समस्यांचे परिणाम लिहा.
- ब) धार्मिक मूलतत्त्ववाद संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) मानवी तस्करी यावर चर्चा करा.
- ड) पर्यावरण ऱ्हासाचे परिणाम स्पष्ट करा.
- इ) तरूणांच्या लैंगिकतेविषयी माहिती लिहा.
- फ) समाजशास्त्राचा अभ्यासविषय स्पष्ट करा.
- य) विस्थापनाची संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.4) खालील दोन प्रश्नांपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) भारतातील स्त्री भ्रूणहत्येवर निबंध लिहा.
- ब) दारिद्र्य म्हणजे काय सांगून दारिद्र्याची कारणे स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5452

[Total No. of Pages : 2

[6464]-44
S.Y. B.A. (SODL)
ENGLISH
DSE-1-A: Appreciating Drama
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*

Q1) Attempt any TEN out of TWELVE from the following : [10 × 1 = 10]

- a) What is drama/a play?
- b) What are the two earliest forms of drama?
- c) What is the term mimesis mean?
- d) Define catharsis.
- e) What is lexis, according to plato?
- f) What is the difference between plot and story?
- g) Describe round character and flat character.
- h) What is stage direction in drama?
- i) What does setting refer to in a drama?
- j) What includes in performing arts?
- k) Define the notion of street play.
- l) Conflict in drama. Explain in brief

P.T.O.

Q2) Attempt any FIVE out of SEVEN from the following : [5 × 5 = 25]

- a) Discuss drama of the Restoration period.
- b) Discuss various types of drama in short.
- c) Write a short note on the supernatural elements in the play *Midsummer Night's Dream*.
- d) Briefly describe the meaning of the subtitle 'An Anti-Romantic Comedy'.
- e) Draw the character sketch of Louka.
- f) Analyse the character of captain Bluntschli.
- g) Write a character sketch of Yavakri.

Q3) Attempt any FIVE out of SEVEN from the following : [5 × 5 = 25]

- a) Discuss the significance of the title of the play 'The Fire and the Rain'.
- b) Describe the themes of sacrifices and expiation in the play 'The Fire and the Rain'.
- c) Draw the character sketch of siergius saranoff.
- d) Which character in the play best serves as Shaw's spokesman? Give reasons.
- e) Discuss the under plot in the play 'The Fire and the Rain'.
- f) How does Nicola function in the drama, besides being used for his farcial actions?
- g) Draw the character sketch of vishakha.

Q4) Attempt any ONE out of TWO from the following : [1 × 10 = 10]

- a) Examine the union of the classical, romantic and realistic elements in the play 'A Midsummer Night's Dream'.
- b) Summarize the play 'The Fire and the Rain'.

[6464]-45

S.Y. B.A. (SODL)

MARATHI (मराठी)

DSE 1 -B : आधुनिक मराठी साहित्य : प्रकाशवाटा आणि
मध्ययुगीन मराठी साहित्य: निवडक मध्ययुगीन गद्य, पद्य
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- आचार्य अत्रे यांच्या आत्मचरित्राचे नाव काय आहे?
- आत्मचरित्रातील जीवन कथेला कोणत्या काळाची परिमाणे लाभलेली असतात?
- 'लोकबिरादरी प्रकल्प' निर्मितीमागे सर्वात महत्वाची प्रेरणा कोणाची आहे?
- आदिवासींना आत्ममान येण्यासाठी कोणते कार्य महत्त्वपूर्ण ठरलेले आहे?
- डॉ. बाबा आमटे यांच्या जीवनात कोणाच्या विचारांमुळे बदल झाला?
- डॉ. प्रकाश आमटे यांची लहाणपणापासूनची जडण-घडण कोठे झाली होती?
- म्हाडंभट्टास महानुभाव पंथात जाण्याची प्रेरणा कोणाकडू? मिळाली?
- 'स्थानपोथी' हा ग्रंथ कोणी निर्माण केला?
- संतांच्या भारूडांनी कोणती शिकवण देण्याचे कार्य केले?
- लावणीची व्याख्या लिहा.
- 'धनु वाजे घुणघुणा/ वारा वाहे रूण झुणा/' ही विरहिणी कोणी लिहिली आहे?
- घन:श्याम सुंदरा' ही भोपाळी कोणी लिहिली आहे?

P.T.O.

- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. [25]
- अ) आत्मचरित्र वाङ्मयप्रकाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - ब) 'प्रकाशवाटा या आत्मचरित्रातील' डॉ. प्रकाश आमटे' यांची व्यक्तिरेखा स्पष्ट करा.
 - क) लोकबिरादरी प्रकल्पाचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - ड) संत तुकारामाचे कार्य स्पष्ट करा.
 - इ) 'बखर' या वाङ्मयाचे प्रकाराची वैशिष्ट्ये लिहा.
 - फ) पोवाडा वाङ्मयाचे विशेष लिहा.
 - य) लीळाचरित्र या ग्रंथाची गुण वैशिष्ट्य लिहा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. [25]
- अ) 'आत्मचरित्र' या वाङ्मयप्रकाराची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - ब) 'प्रकाशवाटा' या आत्मचरित्राचे वेगळेपण स्पष्ट करा.
 - क) 'लोकबिरादरी' प्रकल्पातर्गत शेती विषयक कार्य स्पष्ट करा.
 - ड) 'आनंदवन' यां विषयी माहिती लिहा.
 - इ) शिवकालीन बखरीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - फ) ऐतिहासिक पत्रलेखकांचा परिचय करून द्या.
 - य) भास्कर भट्ट बोरीकर यांचा परिचय करून द्या.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा. [10]
- अ) 'प्रकाशवाटा' या आत्मचरित्रातील व्यक्तिरेखांचा परिचय करून द्या.
 - ब) महानुभावीय गद्य वाङ्मयाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

[6464]-46
S.Y. B.A. (SODL)
HINDI (हिंदी)
DSE 1-C : काव्यशास्त्र और साहित्य के भेद
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

- सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- अ) शब्द शक्ति के कितने प्रकार हैं?
- ब) काव्य के कितने भेद हैं?
- क) हिंदी उपन्यास सम्राट किसे कहते हैं?
- ड) शब्द और अर्थ के योग को क्या कहते हैं?
- इ) समाधि क्या है?
- फ) नाटक शब्द किस धातु से बना है?
- य) काव्य के हेतु लिखिए।
- र) भावना को किसकी दासी माना जाता है?
- ल) आचार्य भामह की काव्य परिभाषा लिखिए।
- व) पद्य काव्य के प्रमुख कितने भेद हैं?
- श) महाकाव्य से क्या तात्पर्य है?
- ष) नाटक के प्रमुख कितने भेद हैं?

प्रश्न 2) निम्नलिखित में से किन्ही पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[25]

- अ) प्रतिभा से क्या तात्पर्य है?
- ब) अभिधा शब्द शक्ति से क्या तात्पर्य है?
- क) निबंध के प्रकार बताइए ।
- ड) भारतीय काव्य प्रयोजन को स्पष्ट कीजिए ।
- इ) महाकाव्य किसे कहते हैं, स्पष्ट कीजिए ।
- फ) संवाद नाटक का प्राण तत्व है, समझाइए ।
- य) काव्य हेतु का सामान्य परिचय दीजिए ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित में से किन्ही पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए ।

[25]

- अ) कहानी के तत्वों की चर्चा कीजिए?
- ब) अभिधा से क्या तात्पर्य है?
- क) अर्थ प्राप्ति काव्य का प्रयोजन है, स्पष्ट कीजिए ।
- ड) उपन्यास का परिचय दीजिए ।
- इ) नाटक का सामान्य परिचय दीजिए ।
- फ) यश प्राप्ति काव्य का प्रयोजन है स्पष्ट कीजिए ।
- य) रस के अंगों का सामान्य परिचय दीजिए ।

प्रश्न 4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए ।

[10]

- अ) साहित्य के विभिन्न भेदों पर प्रकाश डालिए ।
- ब) काव्य प्रयोजन पर सविस्तार प्रकाश डालिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5455

[Total No. of Pages : 4

[6464]-47

S.Y. B.A. (SODL)

HISTORY

**DSE1-E : Medieval India - Sultanate Period and Mughal Period
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one sentence each (Any Ten) : [10]

- a) Who was the writer of 'Tarikh-i-Hind' Book?
- b) What is the meaning of 'Jizya Tax'?
- c) Who is called 'Tuti-i-Hind'?
- d) Who established Vijaynagar empire?
- e) The battle of Talikota was fought in?
- f) Which sultan introduced market control policy?
- g) Which Mughal Emperor is also known as Alamgir?
- h) Who wrote Akbarnama?
- i) The first battle of panipat was Fought in?
- j) Who got constructed 'Grand Trunk' road?
- k) 'Nayanars' were devotees of?
- l) The court language of Mughal?

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following seven questions :

[25]

- a) Give reasons for Mohammad Ghorie's invansion of India.
- b) Write a brief account of vijaynagar - Bahamani power struggle.
- c) Describe the administrative system of Allauddin Khilji.
- d) Explain the Rajput policy of Emperor Aurangjeb.
- e) Write the land revenue system of Mughal period.
- f) Write the causes for the second panipat war.
- g) Explain the social stratification of the Mughal Period.

Q3) Write short notes on any five of the following :

[25]

- a) Raziya Sultan
- b) Krushna Dev Raya
- c) Badshaha Jahangir
- d) Mansabdari
- e) Sufi movement
- f) Taj Mahal
- g) Amir Khusro

Q4) Answer the following question in 150 to 200 words (any one) :

[10]

- a) Write detail the reasons for decline of Delhi Sultanate.
- b) Write in detail the Historical sources of Mughal Empire?

PD-5455

[6464]-47

S.Y. B.A. (SODL)

HISTORY

DSE1-E : Medieval India - Sultanate Period and Mughal Period

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) :

[10]

- अ) 'तारीख-ए-हिंद' या ग्रंथाचे लेखन कोणी केले?
- ब) 'जिझिया कर' म्हणजे काय?
- क) 'तुती-ए-हिंद' कोणाला म्हटले जाते?
- ड) विजयनगर साम्राज्याची स्थापना कोणी केली?
- इ) 'ताली कोटची लढाई कधी झाली?
- फ) बाजार नियंत्रण धोरण कोणत्या सुलतानाने आणले?
- य) 'आलमगीर' या नावाने कोणता मोघल बादशहा ओळखला जातो?
- र) 'अकबरनामा' हा चरित्रग्रंथ कोणी लिहिला?
- ल) पहिले पानिपत युद्ध कधी झाले?
- व) ग्रँड-ट्रँक रोड कोणत्या राज्यकर्त्याच्या काळात पूर्ण झाला?
- श) 'नायनार' कोणाचे भक्त होते?
- ष) मोघल दरबारी भाषा कोणती होती?

- प्रश्न 2) खालील सात प्रश्ना पैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा : [25]
- अ) मोहम्मद घोरीच्या भारतावरील आक्रमणाची कारणे लिहा.
 - ब) विजयनगर – बहामणी साम्राज्याची सत्ता संघर्ष स्पष्ट करा.
 - क) अल्लाउद्दीन खिलजीच्या प्रशासन व्यवस्थेचे वर्णन करा.
 - ड) औरंगजेबाचे राजपूत संबंधी धोरण स्पष्ट करा.
 - इ) मुघल कालीन महसुल व्यवस्था स्पष्ट करा.
 - फ) दुसऱ्या पानिपत युद्धाची कारणे लिहा.
 - य) मुघलकालीन सामाजिक स्त्रीकरण स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) टिपा लिहा (कोणत्याही पाच) : [25]
- अ) रझिया सुलतान
 - ब) कृष्णदेव राय
 - क) बादशहा जहांगिर
 - ड) मनसबदारी
 - इ) सुफी चळवळ
 - फ) ताजमहाल
 - य) अमीर खुस्रो

- प्रश्न 4) खालील एका प्रश्नांचे उत्तर 150 ते 200 शब्दांत लिहा : [10]
- अ) दिल्ली सुलतान शाहीच्या व्हासाची कारणे सविस्तर लिहा.
 - ब) मुघल साम्राज्याच्या इतिहास लेखनाची साधने स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5456

[Total No. of Pages : 4

[6464]-48
S.Y. B.A. (SODL)
ECONOMICS
DSE 1-G : Micro Economics
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figure to the right indicates full marks.*

Q1) Answer any 10 of the following questions in one sentence each. [10]

- a) Define Micro Economics.
- b) Define the term opportunity cost.
- c) What is fixed cost?
- d) How many Firms do operate under duopoly?
- e) Define oligopoly.
- f) What is the unit of measurement of utility?
- g) What is Marginal Cost (MC)?
- h) What is elasticity of demand?
- i) Define 'Law of Supply'.
- j) What is consumer surplus?
- k) Define indifference curve.
- l) What do you mean by rent?

P.T.O.

Q2) Answer any five of the following questions in 50-100 words. **[25]**

- a) Explain the 'Law of Demand'
- b) Discuss the characteristics of perfect competition.
- c) State the determinants of supply.
- d) State the basic economic problems.
- e) What is short run equilibrium of the industry?
- f) Discuss the concept of 'production function'.
- g) Explain dependent and independent variables.

Q3) Answer any five of the following questions in 50-100 words. **[25]**

- a) Explain the 'Law of variable proportions'.
- b) Discuss the law of diminishing marginal utility.
- c) Briefly discuss the degrees of price discrimination.
- d) Write a short note on 'Welfare Economics'.
- e) State the exceptions to the 'law of demand'.
- f) Define the relation between Total Revenue (TR), Average Revenue (AR) and Marginal Revenue (MR)
- g) State the Ricardian theory of rent.

Q4) Answer any one of the following questions in 100-200 words. **[10]**

- a) What is Micro Economics? Explain the scope and importance of Micro Economics.
- b) Critically examine the law of diminishing marginal utility.

Total No. of Questions : 4]

PD-5456

[6464]-48
S.Y. B.A. (SODL)
ECONOMICS
DSE 1-G : Micro Economics
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्रश्न 1) खालील पैकी कुठल्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्राची व्याख्या लिहा.
- ब) संधीत्याग खर्च म्हणजे काय ते सांगा.
- क) स्थिर खर्च म्हणजे काय?
- ड) द्विविक्रेताधिकारामध्ये किती उद्योग संस्था कार्यरत असतात?
- इ) अल्पविक्रेताधिकार म्हणजे काय ते सांगा.
- फ) उपयोगितेच्या मापनाचे एकक सांगा.
- य) सिमांत खर्च म्हणजे काय?
- र) पुरवठ्याची लवचिकता म्हणजे काय?
- ल) पुरवठ्याचा नियम सांगा.
- व) उपभोक्ताचे अधिक्थ म्हणजे काय?
- श) समवृत्ती वक्र म्हणजे काय ते सांगा.
- ष) खंड म्हणजे काय?

- प्रश्न 2) खालीलपैकी कुठल्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दात लिहा. [25]
- अ) मागणीचा नियम स्पष्ट करा.
 - ब) पूर्ण स्पर्धेच्या वैशिष्ट्यांवर चर्चा करा.
 - क) पुरवठ्याचे निर्धारक स्पष्ट करा.
 - ड) मुलभुत आर्थिक समस्या सांगा.
 - इ) उद्योगाचा अल्पकालीन समतोल म्हणजे काय?
 - फ) उत्पादन फलनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
 - य) स्वतंत्र व परतंत्र चल स्पष्ट करा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कुठल्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 50-100 शब्दात लिहा. [25]
- अ) बदलत्या प्रमाणाचा नियम स्पष्ट करा.
 - ब) घटत्या सीमांत उपयोगीतेच्या नियमावर चर्चा करा.
 - क) मत्तेदारी बाजारातील विविध प्रकारचे मूल्य भेद स्पष्ट करा.
 - ड) 'कल्याणकारी अर्थशास्त्रावर' टिप लिहा.
 - इ) मागणीच्या नियमाचे अपवाद स्पष्ट करा.
 - फ) एकूण प्राप्ती, सरासरी प्राप्ती व सीमांत प्राप्ती यांमधील सहसंबंध स्पष्ट करा.
 - य) रिकार्डोचा खंड सिद्धांत स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कुठल्याही एका प्रश्नांचे उत्तरे 100-200 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) सुक्ष्म अर्थशास्त्र म्हणजे काय ते सांगून त्याची व्याप्ती व महत्त्व विशद करा.
 - ब) घटत्या सीमांत उपयोगीतेच्या नियमाचे टिकात्मक परिक्षण करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5457

[Total No. of Pages : 4

[6464]-49
S.Y. B.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
DSE1-H : Western Political Thought
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right side indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following questions in one sentence : [10]

- a) Who was plato's teacher?
- b) When was the communist manifesto published.
- c) Who wrote the book on liberty?
- d) Who is considered the father of modern idealism.
- e) Explain the meaning of social contract.
- f) Name two works of Aristotle.
- g) Who wrote the book the laws?
- h) Who is the author of communist manifesto?
- i) Who coined the term empirical materialism?
- j) Who said this collective thought?
- k) Name two works of Rousseau.
- l) Name two works of Hegel.

Q2) Write answers to five of the following questions. [25]

- a) Characteristics of Hegel's Idealism.
- b) Explain J.S. Mill's concept of freedom.
- c) Explain Aristotle's slavery.
- d) Explain Marx's theory of surplus value.
- e) Explain John locke's state of nature.
- f) State Rousseau's social contract theory.
- g) Explain Marx's theory of state merger.

P.T.O.

Q3) Write answers to five of the following questions.

[25]

- a) State Mill's concept of representative government.
- b) Marx's theory of class struggle.
- c) Hegel's thoughts on the state.
- d) Rousseau's views on the state of nature.
- e) John locke's classification of Natural Rights.
- f) Briefly explain the views on religion machiavelli.
- g) Aristotle's theory of Revolution.

Q4) Write an answer to any one of the following questions :

[10]

- a) Review plato's teaching method.
- b) Explain the stage of history of Karl Marx.

[6464]-49
S.Y. B.A. (SODL)
राज्यशास्त्र विज्ञान
DSE1-H : पाश्चिमात्य राजकीय विचारवंत
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा. [10]

- अ) प्लेटोचे गुरू कोण होते.
- ब) साम्यवादाचा जाहिरनामा कॅव्हा प्रकाशित झाला.
- क) ऑन लिबर्टी हा ग्रंथ कोणी लिहीला.
- ड) आधुनिक आदर्शवादाचा जनक कोणास मानले जाते.
- इ) सामाजिक कराराचा अर्थ सांगा.
- फ) ऑरिस्टॉटलच्या दोन ग्रंथांची नावे सांगा.
- य) द लॉज हा ग्रंथ कोणी लिहीला.
- र) कम्युनिस्ट मॅनिफेस्टोचे लेखक कोण आहेत.
- ल) दंढात्मक भौतिकवाद ही संज्ञा कोणी मांडली
- व) सामुहिक ईहा हा विचार कोणी सांगितला.
- श) रूसोच्या दोन ग्रंथांची नावे सांगा.
- ष) हेगेलच्या दोन ग्रंथांची नावे सांगा.

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा. [25]

- अ) हेगेलच्या आदर्शवादाची वैशिष्ट्ये.
- ब) जे. एस. मिलची स्वातंत्र्याची संकल्पना सांगा.
- क) ऑरिस्टॉटलची गुलामगिरी स्पष्ट करा.
- ड) मार्क्सचा अतिरिक्त मूल्याचा सिद्धांत सांगा.
- इ) जॉन लॉकाची निसर्ग अवस्था स्पष्ट करा.
- फ) रूसोचा सामाजिक करार सिद्धांत सांगा.
- य) मार्क्सचा राज्यविलय सिद्धांत सांगा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न थोडक्यात लिहा. [25]
- अ) मिलची प्रातिनिधीक शासन संकल्पना सांगा.
 - ब) मार्क्सचा वर्गसंघर्ष सिद्धांत.
 - क) हेगेलचे राज्यासंबंधीचे विचार.
 - ड) रूसोचे निसर्गअवस्थे बाबतचे विचार.
 - इ) जॉनलॉकच्या नैसर्गिक हक्काचे वर्गीकरण.
 - फ) मैकियाव्हेलीचा धर्मविषयक विचार थोडक्यात सांगा.
 - य) अरिस्टॉटलचा क्रांतीचा सिद्धांत.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नांचे उत्तर सविस्तर लिहा. [10]
- अ) प्लेटोच्या शिक्षण पद्धतीचा आढावा घ्या.
 - ब) कार्ल मार्क्सच्या इतिहासाच्या अवस्था स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5458

[Total No. of Pages : 4

[6464]-50

S.Y. B.A. (SODL)

PUBLIC ADMINISTRATION

DSE1-J : Personnel Administration

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following questions in one sentence : [10]

- a) Types of training
- b) What is civil service
- c) What is seniority
- d) Explain the meaning of employee discipline.
- e) State the employee's responsibilities.
- f) What is wheeatly parishad concernd with?
- g) State two functions of personnel administration.
- h) What is category classification.
- i) Where did loot system emerge.
- j) What is the employee retirement age in India.
- k) What is employee discipline.
- l) What is an Administrative Tribunal?

P.T.O.

Q2) Write notes on any five of the following questions :

[25]

- a) Objectives of the Wintley conference.
- b) State the function of civil service.
- c) State the eligibility of employee recruitment.
- d) State the types of promotion.
- e) State the retirement benefits.
- f) Write a note on staff organization.
- g) Grounds for disciplinary action.

Q3) Write the answers to any five of the following questions in brief : [25]

- a) Write a note on loot method.
- b) State the importance of training.
- c) Explain the process of recruitment of employees.
- d) Explain employee stress management.
- e) Explain the importance of personnel administration.
- f) Write a note on corruption free administration.
- g) State the requirement of administrative tribunal.

Q4) Answer any one of the following questions in detail :

[10]

- a) Explain What is corruption and explain its causes and solutions.
- b) Explain the nature and scope of personnel administration.

Total No. of Questions : 4]

PD-5458

[6464]-50
S.Y. B.A. (SODL)
PUBLIC ADMINISTRATION
DSE1-J : Personnel Administration
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालील पैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा : [10]

- अ) प्रशिक्षणाचे प्रकार सांगा.
- ब) सनदी सेवा म्हणजे काय?
- क) ज्येष्ठ म्हणजे काय?
- ड) कर्मचारी शिस्तीचा अर्थ सांगा.
- इ) कर्मचाऱ्याचे उत्तरदायित्व सांगा.
- फ) व्हिटले परिषद कश्याशी संबंधित आहे.
- य) कर्मचारी प्रशासनाची दोन कार्ये सांगा.
- र) श्रेणी वर्गीकरण म्हणजे काय?
- ल) लुट पद्धतीचा उदय कोठे झाला.
- व) भारतात कर्मचारी सेवानिवृत्तीचे वय किती आहे.
- स) कर्मचारी शिस्त म्हणजे काय?
- श) प्रशासकीय न्यायाधिकरण म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :

[25]

- अ) विंटली परिषदेची उद्दिष्टे
- ब) सनदी सेवेची कार्य सांगा.
- क) कर्मचारी भरतीच्या पात्रता सांगा.
- ड) पदोन्नतीचे प्रकार सांगा.
- इ) सेवानिवृत्तीचे लाभ सांगा.
- फ) कर्मचारी संघटनेवर टीप लिहा.
- य) शिस्तभंग कारवाईची कारणे सांगा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे थोडक्यात लिहा :

[25]

- अ) लूट पद्धतीवर टीप लिहा.
- ब) प्रशिक्षणाचे महत्व सांगा.
- क) कर्मचारी भरतीची प्रक्रिया सांगा.
- ड) कर्मचारी ताणतनाव व्यवस्थापन स्पष्ट करा.
- इ) कर्मचारी प्रशासनाचे महत्व स्पष्ट करा.
- फ) भ्रष्टाचारमुक्त प्रशासनावर टिप लिहा.
- य) प्रशासकीय न्यायाधिकरणांची आवश्यकता सांगा.

प्रश्न 4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर सविस्तर लिहा :

[10]

- अ) भ्रष्टाचार म्हणजे काय ते सांगून त्याची कारणे व उपाययोजना सांगा.
- ब) कर्मचारी प्रशासनाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5459

[Total No. of Pages : 4

[6464]-51

S.Y. B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

**DSE1-K : Foundations of Sociological Thoughts and Development
of Sociology in India
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- a) Who proposed the concept of 'Dominant Caste'?
- b) Who is associated with the Indological perspectives?
- c) Who stopped the 'Sati practice (Sati Pratha)'?
- d) Who introduced the concept of 'Production System'?
- e) Who proposed the 'Theory of Suicide'?
- f) Who introduced the concept of 'Ideal Type'?
- g) Who is called the father of 'Conflict theory'?
- h) Who proposed the theory of 'Division of Labour'?
- i) When was the started study of sociology?
- j) Who is the founding father of sociology?
- k) Where did the industrial revolution take place?
- l) Who has written the book 'Protestant Ethics and Spirit of Capitalism'?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Elucidate the M. N. Srinivas's concept of Sanskritization.
- b) Explain A. R Desai's concept of Welfare State.
- c) State the characteristics of social action.
- d) State the characteristics of social fact.
- e) Write the information about enlightenment period.
- f) State the information about 'Production System'.
- g) State the characteristics of emergence of nationalism.

Q3) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Explain August Comte's theory of Positivism.
- b) Explain Durkheim's theory of Suicide.
- c) State the information of French Revolution.
- d) Explain Dr. B. R. Ambedkar's theory of Caste.
- e) What are the causes of emergence of Industrial revolution?
- f) Explain Max Weber's theory of social action.
- g) Positivism

Q4) Attempt any one out of two from the following :

[10]

- a) Explain the emergence of sociology in India.
- b) Explain Karl Marx's theory of Historical Materialism.

Total No. of Questions : 4]

PD-5459

[6464]-51

S.Y. B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

DSE1-K : Foundations of Sociological Thoughts and Development
of Sociology in India

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.
-

प्रश्न 1) खालील 12 प्रश्नांपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[10]

- अ) 'प्रभावी जात' ही संकल्पना कोणी मांडली?
- ब) 'प्राच्यविद्या' या दृष्टिकोनाशी कोण संबंधित आहे?
- क) 'सती प्रथा' कोणी बंद केली?
- ड) 'उत्पादन प्रणाली' ही संकल्पना कोणी मांडली?
- इ) आत्महत्येचा सिद्धांत कोणी मांडला?
- फ) आदर्श प्रारूप ही संकल्पना कोणी मांडली?
- य) संघर्षवादाचे जनक कोणास संबोधले जाते?
- र) श्रम विभाजनाचा सिद्धांत कोणी मांडला?
- ल) समाजशास्त्राच्या अभ्यासास केव्हा सुरुवात झाली?
- व) समाजशास्त्राचे जनक कोणास म्हटले जाते?
- श) औद्योगिक क्रांती कुठे झाली?
- ष) 'Protestant Ethics and Spirit of Capitalism' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?

प्रश्न 2) खालील 7 प्रश्नांपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[25]

- अ) एम. एन. श्रीनिवास यांची संस्कृतीकरण ही संकल्पना विशद करा.
- ब) ए. आर. देसाई यांची कल्याणकारी राज्याची संकल्पना स्पष्ट करा.
- क) सामाजिक क्रियेचे वैशिष्ट्ये सांगा.
- ड) सामाजिक तथ्यांची वैशिष्ट्ये सांगा.
- इ) ज्ञानोदय युग या विषयी माहिती लिहा.
- फ) उत्पादन संबंध याविषयी माहिती सांगा.
- य) राष्ट्रवादाच्या उदयाची कारणे सांगा.

प्रश्न 3) खालील 7 प्रश्नांपैकी 5 प्रश्नांची उत्तरे लिहा :

[25]

- अ) ऑगस्ट कॉमन्स चा प्रत्यक्षवादी सिद्धांत स्पष्ट करा.
- ब) डरखाईम यांचा आत्महत्या सिद्धांत स्पष्ट करा.
- क) फ्रेंच राज्यक्रांती विषयी माहिती सांगा.
- ड) डॉ. बी. आर. आंबेडकर यांचा जाती उत्पत्ती सिद्धांत स्पष्ट करा.
- इ) औद्योगिक क्रांती उदयास येण्याची कारणे कोणती.
- फ) मॅक्स बेबर यांचा सामाजिक क्रियेचा सिद्धांत स्पष्ट करा.
- य) प्रत्यक्षवाद

प्रश्न 4) खालील 2 प्रश्नांपैकी 1 प्रश्नांची उत्तर लिहा :

[10]

- अ) भारतातील समाजशास्त्राचा उदय कसा झाला ते स्पष्ट करा.
- ब) कार्ल मार्क्सचा ऐतिहासिक भौतिकवादाचा सिद्धांत स्पष्ट करा.

[6464]-52

S.Y. B.A. (SODL)

MARATHI (मराठी)

MIL-I : मराठी भाषिक संज्ञापन कौशल्ये नवमाध्यमे आणि
समाजमाध्यमांसाठी मराठी
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा :

[10]

- अ) माणसाच्या मनातील भावभावना कशाद्वारे व्यक्त होतात.
- ब) भाषा ही कोणती संस्था आहे.
- क) भाषण कौशल्यासाठी काय आवश्यक आहे.
- ड) भारतीय संविधाने कोणते मुलभूत अधिकार दिले आहेत.
- इ) बातमीचे पाच 'क' कार लिहा.
- फ) बातमीची भाषा सांगा.
- य) बातमी लेखन करताना कोणती पथ्ये पाळावीत?
- र) आकाशवाणीवरील भाषण कसे असावे?
- ल) कार्यक्रम संहिता म्हणजे काय?
- व) माहितीपट निर्मितीचा हेतू काय?
- श) नवसमाज माध्यमे कोणती?
- ष) ब्लॉग लेखनाचे फायदे सांगा.

- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा : [25]
- अ) व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी कोणती भाषिक कौशल्ये आवश्यक आहेत.
 - ब) वाचनप्रक्रियेतील घटकांची ओळख करून द्या.
 - क) भारतीय राज्यघटना आणि प्रसार माध्यमे यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
 - ड) बातमीचा अर्थ स्पष्ट करून, बातमीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - इ) पत्रलेखनाचे मुख्य प्रकार सांगा.
 - फ) ब्लॉग लेखनाचे फायदे लिहा.
 - य) वाचनाचे फायदे लिहा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा : [25]
- अ) ट्विटर म्हणजे काय ते सांगून ट्विटर वापराच्या पद्धती स्पष्ट करा.
 - ब) वेबसाईटचे प्रकार सविस्तर लिहा.
 - क) नवमाध्यमे आणि समाजमाध्यमे यांचा परिणाम स्पष्ट करा.
 - ड) फेसबुकचे फायदे-तोटे सविस्तर लिहा.
 - इ) समाज, व्यक्ती आणि भाषा यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
 - फ) माहितीपट संहिता लेखनाच्या तीन पायऱ्या सांगा.
 - य) बातमीलेखन करताना कोणती काळजी घ्यावी.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा : [10]
- अ) भाषा आणि व्यक्तिमत्त्व विकास यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
 - ब) लोकशाहीतील जीवनव्यवहार आणि प्रसारमाध्यमे यांचा सहसंबंध लिहा.

[6464]-53
S.Y. B.A. (SODL)
HINDI (हिंदी)
MIL - 02 : हिंदी भाषा शिक्षण
(2019 Pattern)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्न के पूर्णांक हैं।

प्रश्न 1) निम्नलिखित प्रश्नों में से दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

अ) स्वर के भेद कौन - से है?

ब) संधि के भेद कितने हैं?

क) कोठारी आयोग द्वारा त्रिभाषा सूत्र को कब प्रस्तावित किया गया?

ड) गल्प, आख्यान, वृत्त, गाथा एवं किस्सा आदि साहित्य के किस विधा की ओर संकेत करते हैं?

इ) 'मां का धर्म' लघुकथा के लेखक कौन हैं?

फ) वाक्य के अंग कौन से हैं?

य) साधारण वाक्य की परिभाषा लिखिए।

र) हर्ष, क्रोध घृणा आदि भावों को व्यक्त करनेवाले वाक्य क्या कहलाते हैं?

ल) ज्योति जैन की लघुकथाओं के नाम लिखिए।

व) प्रश्नार्थक वाक्य किसे कहते हैं?

श) फूलों के रंग में गीत के लेखक कौन हैं?

ष) संदेह वाचक वाक्य से क्या तात्पर्य है?

P.T.O.

- प्रश्न 2) निम्नलिखित प्रश्नों में से पाँच प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए । [25]
- अ) हिंदी के विराम चिह्नों का परिचय दीजिए ।
 - ब) देवनागरी लिपि के गुण लिखिए ।
 - क) स्वर संधि का परिचय दीजिए ।
 - ड) रहस्य कहानी की कथावस्तु लिखिए ।
 - इ) त्रिभाषा सूत्र की जानकारी दीजिए ।
 - फ) खिलते हैं गुल यहाँ गीत का भावार्थ लिखिए ।
 - य) अच्छे श्रोता के गुण लिखिए ।

- प्रश्न 3) निम्नलिखित प्रश्नों में से पाँच प्रश्नों के उत्तर लिखिए । [25]
- अ) वाचन के महत्व पर प्रकाश डालिए ।
 - ब) श्रवण कौशल के विकास की विधियाँ कौन – सी हैं?
 - क) शिक्षण के सामान्य सिद्धांत पर प्रकाश डालिए ।
 - ड) वाक्य के प्रकारों पर प्रकाश डालिए ।
 - इ) 'सवाल' कहानी की कथावस्तु लिखिए ।
 - फ) फूलों के रंग से गीत का भावार्थ लिखिए ।
 - य) बलाघात का परिचय दीजिए ।

- प्रश्न 4) निम्नलिखित प्रश्नों में से एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए । [10]
- अ) हिंदी वर्णमाला का परिचय दीजिए ।
 - ब) कारवां गुजर गया, गुबार देखते रहें – गीत का भावार्थ लिखिए ।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5462

[Total No. of Pages : 2

[6464]-54

S.Y. B.A.(SODL)

ENGLISH

EC : English Communication
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve of the following:

[10 × 1 = 10]

- a) Define signal.
- b) What is lateral communication?
- c) What is encoding?
- d) Define verbal communication.
- e) Name two strategies to effective communication.
- f) What is a monologue?
- g) What does taking turns mean in a dialogue?
- h) Define Group discussion.
- i) What is the objective of an interview?
- j) What do you understand by comprehension?
- k) Define paraphrasing.
- l) Name the different types of business letters.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Discuss various models of communication.
- b) What is the importance of body language in group discussion?
- c) Explain the different types of interviews?
- d) Write a short note on summarising.
- e) Discuss the elements of effective paraphrasing.
- f) Discuss the characteristics of business reports.
- g) Explain the objectives of note-making.

Q3) Attempt any five out of seven the following :

[5 × 5 = 25]

- a) Discuss the advantages and disadvantages of Group Discussion.
- b) Write a short note on Barriers to Communication
- c) Discuss the various types of Letters.
- d) Write a short note on upward & downward communication.
- e) How is silence considered a method of communication?
- f) What do you mean by close-reading? Give a brief explanation.
- g) Discuss the process of analysis and Interpretation of a text.

Q4) Attempt any one out of two of the following :

[1 × 10 = 10]

- a) Describe verbal communication and its role in an organization.
- b) Explain the co-relation between the smooth functioning of a business and letter writing.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5463

[Total No. of Pages : 2

[6464]-55
S.Y. B.A (SODL)
ENGLISH
SEC-2 - A : Mastering Communication Skills
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve form the following : **[10 × 1 = 10]**

- a) Write down full form of MALL.
- b) Define term Body Language.
- c) What is self-introduction?
- d) Define Non-verbal communication.
- e) Who developed the concept of OODA?
- f) What should be your response while accepting an invitation?
- g) What is debates?
- h) Define Extempore
- i) Define term presentation.
- j) Write two examples of making complaint in formal situation.
- k) Define term Homophone.
- l) Write down full form of CALL.

Q2) Attempt any Five out of seven from the following : **[5 × 5 = 25]**

- a) Analyze the essentials that are required while introducing yourself.
- b) Make five sentences on declining invitations with the help of the common phrases.
- c) How is digital literacy helpful in better decision making?
- d) Is feedback important in the process of the presentation? If yes explain why?

P.T.O.

- e) How do you ask for information in informal and informal way?
- f) You have paid money for a vacation in abroad. After arriving at the airport you get to know that the travel agency had make mistakes with your flight booking and you can not reach to your destination on the scheduled time. Create a conversation on this situation.
- g) Make five sentences using words that contain both homonyms and homophones.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : [5 × 5 = 25]

- a) Differentiate between multimedia and web-based CALL.
- b) How one can make his/her speech interesting? Explain.
- c) You need to inform the patient that his appointment with the doctor has been cancelled. Apologise to the concerned person on phone write a dialogue on given situation.
- d) What is the basic structure of a presentation? Elaborate
- e) What are the key digital-literacy skills that play an important role in student's educational practices?
- f) What are some points to remember while declining an invitation?
- g) Why do you think introducing yourself is important?

Q4) Attempt any one out of two from the following : [1 × 10 = 10]

- a) Explain the importance of digital literacy and how is it helpful in the current senario.
- b) Define Visual did's? How are they helpful in presentation skill.

[6464]-56

S.Y. B.A. (SODL)

MARATHI (मराठी)

SEC2-B : प्रकाशन व्यवहार आणि संपादन व उपयोजित लेखन कौशल्ये
(2019 Pattern)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) प्रकाशन व्यवहारात तांत्रिक बाबींची पूर्तता करताना कोणत्या गोष्टी लागतात.
- ब) व्यवसायाच्या यशस्वीतेसाठी कोणत्या गोष्टी आवश्यक असतात.
- क) एशियाटिक सोसायटींची स्थापना कोणी केली.
- ड) पुस्तकाच्या मार्केटिंगचे दोन प्रकार कोणते?
- इ) तुम्हाला माहीत असलेल्या कोणत्याही दोन प्रकाशन संस्थांची नावे सांगा.
- फ) ग्रंथनिर्मिती करताना ग्रंथाचे कोणते तीन भाग पडतात.
- य) ललित साहित्य म्हणजे काय?
- र) मुद्रितशोधनाचे कार्य निर्दोष होण्यासाठी मुद्रित शोधकाने कोणती साधने वापरावीत.
- ल) जाहिरात लिहिताना कोणत्या गोष्टी आवश्यक असतात.
- व) आकाशवाणी वरून कोणत्या जाहिराती प्रसारीत होतात.
- श) पुर्वनियोजित मुलाखत म्हणजे काय?
- ष) कोशवाङ्मय म्हणजे काय?

- प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [25]
- अ) प्रकाशन संस्थांचे स्वरूप व वाटचाल स्पष्ट करा.
 - ब) ग्रंथप्रकाशनाचे प्रयोजन व भूमिका सांगा.
 - क) प्रकाशन व्यवसायासाठी कोणत्या गुणांची आवश्यकता असते.
 - ड) जाहिरातीचे स्वरूप व प्रकार सांगा.
 - इ) मुद्रित माध्यमाच्या जाहिरातीतील घटक व मांडणीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
 - फ) आकाश वाणीवरील मुलाखतीचे स्वरूप व तंत्र लिहा.
 - य) दूरदर्शनवरील मुलाखतीचे प्रकार सविस्तर सांगा.

- प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे 150 शब्दांत लिहा. [25]
- अ) ज्ञानकोशरचनेचे स्वरूप व परंपरा लिहा.
 - ब) विश्वकोश आणि नवे तंत्रज्ञान यांचा सहसंबंध स्पष्ट करा.
 - क) दूरदर्शन या माध्यमाचे स्वरूप व वाटचाल सांगा.
 - ड) मुलाखत लेखनाचे स्वरूप व तंत्र उदाहरणासह लिहा.
 - इ) इंटरनेटवरील जाहिरात लेखनाचे स्वरूप लिहा.
 - फ) विरामचिन्हांचे स्वरूप व महत्त्व स्पष्ट करा.
 - य) मुद्रित शोधनाची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा.

- प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. [10]
- अ) ग्रंथनिर्मिती प्रक्रियेतील घटक व कार्ये यांचा सविस्तर परिचय करून द्या.
 - ब) प्रकाशक व वाचक यांचा परस्परसंबंध स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5465

[Total No. of Pages : 2

[6464]-57

S.Y.B.A. (SODL)

HINDI (हिंदी)

SEC2-C : अनुवाद स्वरूप एवं व्यवहार और माध्यम लेखन
(2019 Pattern) (Annual System)

समय : 3 घंटे/

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।

2) दाहिनी ओर लिखे अंक प्रश्नों के पूर्णांक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- अ) भारत सरकार ने 'समेकित प्रशासन शब्दावली' कब प्रकाशित की थी?
- ब) भारत की प्रथम महिला शिक्षिका कौन थी?
- क) महात्मा फुले ने पहला लड़कियों का स्कूल कब शुरू किया?
- ड) 'वर्ड काउंट' किसे कहते हैं?
- इ) फीचर की एक परिभाषा लिखिए।
- फ) 'Tabulator' का हिंदी पारिभाषिक शब्द क्या है?
- य) हिंदी भाषा को देवनागरी लिपि में किस अनुच्छेद में स्वीकार किया है?
- र) Exploitation का अर्थ समाजशास्त्र में क्या है?
- ल) रेडियो का पहला प्रसारण कब और कहाँ हुआ?
- व) अनुवादक के दो गुण लिखिए।
- त) लंदन का पहला दैनिक कौनसा है?
- थ) सावित्रीबाई फुले का जन्म कब हुआ था?

P.T.O.

प्र.2) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) संचार के मुख्य कार्य लिखिए।
- ब) पटकथा लेखन क्या है? स्पष्ट कीजिए।
- क) कंटेनर लेखन के प्रकार लिखिए।
- ड) माध्यम का सामान्य अर्थ क्या है? स्पष्ट कीजिए।
- इ) फीचर के तत्व लिखिए।
- फ) अनुवाद की विशेषताएं लिखिए।
- य) किसी पाठ के परिच्छेदों की क्या विशेषता होती है?

प्र.3) निम्नलिखित में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) संवाद लेखन क्या है? स्पष्ट कीजिए।
- ब) फीचर और समाचार लेखन में भेद स्पष्ट कीजिए।
- क) रेडियो के महत्त्व पर प्रकाश डालिए।
- ड) व्यावहारिक अनुवाद के तीन सोपान कौनसे हैं?
- इ) भावानुवाद क्या है, स्पष्ट कीजिए।
- फ) संचार माध्यमों का परिचय दीजिए।
- य) टेलीविजन का विकास क्रम-स्पष्ट कीजिए।

प्र.4) निम्नलिखित में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- अ) कंटेनर लेखन का महत्त्व बताते हुए उसकी विवेचना कीजिए।
- ब) फीचर के प्रमुख प्रकारों का विश्लेषण कीजिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD5466

[6464]-58

S.Y.B.A. (SODL)

HISTORY

**SEC2-E: Art and Architecture of Early India and Medieval Indian,
Art and Architecture
(2019 Pattern) (Annual System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten questions out of twelve From the following: **[10]**

- a) Where are the famous The Great Bath of Indus civilization Found?
- b) What are the Mauryan coins called?
- c) State the types of Shailagriha?
- d) What is stupa?
- e) Which today's countries includes in Ancient Gandhara country?
- f) Which style developed after the name of the city Mathura?
- g) Where is the Kailash Temple?
- h) In which part of India Found Dravidian style?
- i) Who built the mosque of Quwwat-ul-Islam?
- j) On which river is Vijaynagar situated?
- k) Whose Tombs are in Sasaram town of Bihar?
- l) Where is the Tajmahal?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following: [25]

- a) Write information about the urban structure of the Indus civilization?
- b) State about the stupa at Sanchi?
- c) Write the characteristics of Gandhara style?
- d) Write a short description of the style of temple Architecture?
- e) Specify the information about the buildings in the Kutubminar area?
- f) State about the Tomb of Sher Shah Suri?
- g) Explore mughal style of painting?

Q3) Write short note (any five) [25]

- a) Coins
- b) Chaitya and Vihar
- c) Mathura style
- d) Ajintha
- e) Kutubminar
- f) Hampi
- g) Red fort

Q4) Attempt any one from the following: [10]

- a) Write in details about Mauryan Art?
- b) With the help of Examples write a detailed note on the Architecture of the reign of Akbar?

Total No. of Questions : 4]

PD5466

[6464]-58

S.Y.B.A. (SODL)

HISTORY

**SEC2-E: Art and Architecture of Early India and Medieval Indian,
Art and Architecture
(2019 Pattern) (Annual System)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील बारापैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) सिंधू संस्कृतीतील प्रसिद्ध स्नानगृह कोठे सापडले?
- ब) मौर्यकालीन नाण्यांना काय म्हणत?
- क) शैलगृहाचे प्रकार सांगा.
- ड) स्तूप म्हणजे काय?
- इ) प्राचीन गांधार देशात आजच्या कोणत्या देशांचा समावेश होतो?
- फ) मथुरा या नगरीच्या नावाने कोणती शैली विकसित झाली?
- य) कैलास मंदिर कोठे आहे?
- र) द्राविड शैली भारताच्या कोणत्या भागात आढळते?
- ल) कुव्वत-उल-इस्लाम ही मशिद कोणी बांधली?
- व) विजयनगर कोणत्या नदीवर वसलेले आहे?
- त) बिहारच्या ससाराम शहरात कोणाची कबर आहे?
- थ) ताजमहल कोठे आहे?

प्र.2) खालील सातपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) सिंधू संस्कृतीच्या नगरचनेची माहिती लिहा.
- ब) सांची येथील स्तूपाची माहिती सांगा.
- क) गांधार शैलीची वैशिष्ट्ये लिहा.
- ड) मंदिर स्थापत्याच्या शैलींची थोडक्यात माहिती लिहा.
- इ) कुतूबमिनार परिसरातील इमारतींची माहिती स्पष्ट करा.
- फ) शेरशहासूर याच्या कबरीची माहिती सांगा.
- य) मुघल चित्रशैलीची माहिती विशद करा.

प्र.3) टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच)

[25]

- अ) नाणी
- ब) चैत्य आणि विहार
- क) मथूरा शैली
- ड) अजिंठा
- इ) कुतूबमिनार
- फ) हम्पी
- य) लाल किल्ला

प्र.4) खालील दोहोपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) मौर्यकालीन कलेविषयी सविस्तर लिहा.
- ब) अकबरच्या काळातील वास्तुकलेची सोदाहरणासह वैशिष्ट्ये लिहा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD5467

[6464]-59

S.Y.B.A. (SODL)

ECONOMICS

**SEC2-G : Basic Concept of Research Methodology
(2019 CBCS Pattern) (Annual System)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one sentence. (Any 10)

[10]

- a) Write major types of research.
- b) Write the definition of median.
- c) What is basic research?
- d) State two major methods of Data analysis?
- e) What is research?
- f) State the types of Questionnaire?
- g) What is hypothesis?
- h) What is a graph?
- i) What is sample selection?
- j) Write the importance of research?
- k) What is schedule?
- l) Write the definition of research design?

Q2) Answer the following questions in 50 to 100 words (Any 5)

[25]

- a) Write down the disadvantages of secondary source?
- b) Write notes. Action research
- c) Write notes. Experimental design
- d) Explain the importance of hypothesis?

P.T.O.

- e) Write the characteristics of tabulation?
- f) Write the objective of research report?
- g) Explain the difference between bibliography and Reference?

Q3) Answer the following questions in 50 to 100 words (Any 5) **[25]**

- a) Explain the need for research design.
- b) Write notes. Applied Research
- c) Explain the advantages of questionnaire technique.
- d) Write methods of Data analysis?
- e) Write the Merit of Case study?
- f) Write notes. Basic research
- g) Write the steps of descriptive design?

Q4) Answer the following questions in 150 to 200 words (Any 1) **[10]**

- a) What is a research report? Explain types of research report'.
- b) Explain the concept of central, median and polynomial with example.

Total No. of Questions : 4]

PD5467

[6464]-59

S.Y.B.A. (SODL)

ECONOMICS

**SEC2-G : Basic Concept of Research Methodology
(2019 CBCS Pattern) (Annual System)**

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- अ) संशोधनाचे प्रमुख प्रकार लिहा.
- ब) मध्यगा व्याख्या लिहा.
- क) मूलभूत संशोधन म्हणजे काय?
- ड) तथ्य विश्लेषणाच्या प्रमुख दोन पद्धती सांगा.
- इ) संशोधन म्हणजे काय?
- फ) प्रश्नावलीचे प्रकार सांगा.
- य) गृहीतक म्हणजे काय?
- र) आलेख म्हणजे काय?
- ल) नमुना निवड म्हणजे काय?
- व) संशोधनाचे महत्त्व लिहा.
- त) अनुसूची म्हणजे काय?
- थ) संशोधन आराखड्याची व्याख्या लिहा.

प्र.2) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) दुय्यम स्रोताचे तोटे लिहा.
- ब) टिपा लिहा. कृती संशोधन
- क) टिपा लिहा. प्रायोगिक आराखडा
- ड) गृहीतकाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
- इ) सारणीकरणाची वैशिष्ट्ये लिहा.
- फ) संशोधन अहवालाचे उद्दिष्ट लिहा.
- य) ग्रंथ सूची व संदर्भसूची फरक स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) संशोधन आराखड्याची आवश्यकता स्पष्ट करा.
- ब) टिपा लिहा. उपयोजित संशोधन
- क) प्रश्नावली तंत्राचे फायदे स्पष्ट करा.
- ड) तथ्य विश्लेषणाच्या पद्धती लिहा.
- इ) व्यष्टी अध्ययनाचे गुण लिहा.
- फ) टिपा लिहा. मूलभूत संशोधन.
- य) वर्णनात्मक आराखड्याच्या पायऱ्या लिहा.

प्र.4) खालील प्रश्नांची 150 ते 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही एक)

[10]

- अ) संशोधन अहवाल म्हणजे काय? संशोधन अहवालाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) मध्य, मध्यगा व बहुलक संकल्पना उदाहरणासह स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5468

[Total No. of Pages : 4

[6464]-60

S.Y.B.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE/PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2H/SEC-2J : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following.

[10]

- a) Who was the chairman of the constitution committee?
- b) When is Republic Day celebrated?
- c) Which clause deals with right to equality.
- d) State one basis of Indian Constitution.
- e) When did the Indian Constitution come into force?
- f) What is secularism?
- g) 3rd January is observed as a day?
- h) Which country's constitution does not mention fundamental duties?
- i) Which right is said to be the soul of the Indian Constitution?
- j) What is a mandamus?
- k) When did the fundamental duty come into force?
- l) What does Article 44 of the constitution relate to?

Q2) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) Importance of Fundamental Duties.
- b) Social principles of directive principles.
- c) Fundamental right to education.
- d) Right to constitutional remedies.
- e) Basic features of constitution.
- f) Features of constitution Amendment method.
- g) Right to equality.

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven from the following.

[25]

- a) State the nature of constituent committee.
- b) Preamble of the constitution.
- c) Write a note on the effect of other constitutions.
- d) State the nature of government system.
- e) Explain why rights are needed.
- f) Write the right to Freedom.
- g) List of basic duties.

Q4) Attempt any one out of two from the following.

[10]

- a) Comment on the criticisms of the directive principles.
- b) Explain the historical background of the constitution of India.

Total No. of Questions : 4]

PD5468

[6464]-60

S.Y.B.A. (SODL)

POLITICAL SCIENCE/PUBLIC ADMINISTRATION

SEC-2H/SEC-2J : Basics of Indian Constitution

(2019 Pattern) (Annual System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) राज्यघटनेच्या घटना समितीचे अध्यक्ष कोण होते?
- ब) 'प्रजासत्ताक दिन' केंव्हा साजरा केला जातो?
- क) कोणते कलम समतेच्या अधिकारांशी संबंधित आहे?
- ड) भारतीय राज्यघटनेचा एक आधार सांगा.
- इ) भारतीय राज्यघटना केंव्हा अंमलात आली?
- फ) धर्मनिरपेक्षता म्हणजे काय?
- य) तीन जानेवारी हा दिवस काय म्हणून पाळला जातो?
- र) कोणत्या देशांच्या राज्यघटनेत मूलभूत कर्तव्यांची नोंद नाही?
- ल) भारतीय राज्यघटनेचा आत्मा असे कोणत्या अधिकारास म्हटले जाते?
- व) परमादेश म्हणजे काय?
- त) मूलभूत कर्तव्ये केंव्हा पासून अंमलात आणली?
- थ) घटनेचे 44 वे कलम कशाशी संबंधित आहे?

प्र.2) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) मूलभूत कर्तव्यांचे महत्त्व.
- ब) मार्गदर्शक तत्वांची सामाजिक तत्वे.
- क) शिक्षणाचा मूलभूत हक्क.
- ड) घटनात्मक उपायांचा अधिकार.
- इ) राज्यघटनेची मूलभूत वैशिष्ट्ये.
- फ) घटना दुरुस्ती पद्धतीची वैशिष्ट्ये.
- य) समतेचा अधिकार.

प्र.3) खालीलपैकी कोणतेही पाच प्रश्न सोडवा.

[25]

- अ) घटना समितीचे स्वरूप सांगा.
- ब) राज्यघटनेची उद्देशपत्रिका.
- क) इतर राज्यघटनांचा प्रभाव टीप लिहा.
- ड) राज्यव्यवस्थेचे स्वरूप सांगा.
- इ) हक्कांची आवश्यकता का? भाष्य करा.
- फ) स्वातंत्र्याचा अधिकार लिहा.
- य) मूलभूत कर्तव्यांची यादी.

प्र.4) खालीलपैकी कोणताही एक प्रश्न सोडवा.

[10]

- अ) मार्गदर्शक तत्वांवरील टीका यावर भाष्य करा.
- ब) भारतीय राज्यघटनेची ऐतिहासिक पार्श्वभूमी स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

[Total No. of Pages : 4

PD5469

[6464]-62

S.Y.B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

SEC2-K: Gender Spectrum and Media and Research

Projects : Steps and Protocols Issues

(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer any ten of the following twelve questions.

[10]

- a) What is Gender?
- b) What is Telecommunication?
- c) What is an Audience?
- d) Who first used the concept of Filter Bubble?
- e) Write the meaning of social media.
- f) Write two Functions of Gender.
- g) What is variable?
- h) Define Research.
- i) What is observation?
- j) Write two types of secondary sources.
- k) Write two rights of the Respondent.
- l) What is copyright?

Q2) Write the answer to any five of the following seven questions.

[25]

- a) Explain the meaning of Media.
- b) Discuss on Post Truth Politics and Media.
- c) Explain the division of labour in an Agrarian society.
- d) Discuss on the concept in brief.
- e) Write a short note on Formulation of the problem.
- f) Explain the Ethics in Research.
- g) Discuss on Fake news.

P.T.O.

Q3) Write the answer to any five of the following seven questions.

[25]

- a) Elaborate the need of media studies.
- b) Write a short note on Filter Bubble.
- c) Discuss on Gender Inequality.
- d) Discuss on content Analysis in brief.
- e) Explain the characteristics of Reference Bibliography.
- f) Discuss on socio-Historical context of the Research.
- g) Elaborate the Research Question in brief.

Q4) Write the answer to any one of the following two questions.

[10]

- a) Discuss on steps in social Research.
- b) Explain the Representation of Feminine. Identities in Indian movies. TV serials and Advertisements.

Total No. of Questions : 4]

PD5469

[6464]-62

S.Y.B.A. (SODL)

SOCIOLOGY

SEC2-K: Gender Spectrum and Media and Research

Projects : Steps and Protocols Issues

(2019 Pattern) (Annual System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील बारा प्रश्नांपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) लिंगभाव म्हणजे काय?
- ब) दूरसंचार म्हणजे काय?
- क) प्रेक्षक म्हणजे काय?
- ड) माहितीचे बुडबुडे ही संकल्पना सर्वप्रथम कोणी वापरली?
- इ) समाज माध्यमांचा अर्थ लिहा.
- फ) लिंगभावाची दोन कार्ये लिहा.
- य) चल म्हणजे काय?
- र) संशोधनाची व्याख्या लिहा.
- ल) निरीक्षण म्हणजे काय?
- व) द्वितीय स्रोतांचे दोन प्रकार लिहा.
- त) प्रतिसादकाचे दोन घटक लिहा.
- थ) स्वामित्व हक्क म्हणजे काय?

प्र.2) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) माध्यमांचा अर्थ स्पष्ट करा.
- ब) सत्योत्तर राजकारण आणि माध्यमे यावर चर्चा करा.
- क) कृषिप्रधान समाजातील श्रमविभाजन स्पष्ट करा.
- ड) संकल्पनेवर थोडक्यात चर्चा करा.
- इ) समस्या सूत्रण यावर टीप लिहा.
- फ) संशोधनातील नैतिकता स्पष्ट करा.
- य) बनावटी बातम्यांवर चर्चा करा.

प्र.3) खालील सात प्रश्नांपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) माध्यमांच्या अभ्यासाची गरज विशद करा.
- ब) माहितीचे बुडबुडे यावर टीप लिहा.
- क) लिंगभाव विषमतेवर चर्चा करा.
- ड) आशय विश्लेषणावर थोडक्यात चर्चा करा.
- इ) संदर्भ ग्रंथाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- फ) संशोधनाच्या सामाजिक ऐतिहासिक संदर्भावर चर्चा करा.
- य) संशोधन प्रश्न थोडक्यात विशद करा.

प्र.4) खालील दोन प्रश्नांपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) सामाजिक संशोधनातील पायऱ्यांची चर्चा करा.
- ब) भारतीय चित्रपट, टी.व्ही. वरील मालिका आणि जाहीरातींमध्ये स्त्रीलिंगी ओळखीचे प्रदर्शन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5470

[Total No. of Pages : 4

[6464]-63

S.Y.B.A. (SODL)

AECC : ENVIRONMENTAL STUDIES

(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- a) Define Environment.
- b) Enlist various causes of water pollution.
- c) What is Renewable energy resources?
- d) What is mean by desertification?
- e) What is Genetic diversity?
- f) What is Nuclear Hazard?
- g) Give any two right related to tribal population.
- h) Environmental protection act is inacted in which year?
- i) Give two examples of Environmental impact associated with population growth.
- j) Which acid causes acid rain?
- k) When is world environmental day celebrated?
- l) Name any two National parks in India.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following : **[25]**

- a) What is scope of environmental studies?
- b) Explain food web with a neat labelled diagram.
- c) Write a short note on sustainable development.
- d) Write note on In-situ conservation of biodiversity.
- e) Write the effect and control measure of water pollution.
- f) Write a note on Ozone Layer Depletion.
- g) Explain causes of flood.

Q3) Attempt any five out of seven from the following : **[25]**

- a) Explain multidisciplinary nature of Environmental studies.
- b) Explain forest ecosystem.
- c) What are Alternative energy sources? Give examples.
- d) Describe Human-wildlife conflicts.
- e) What is air pollution? Classify air pollutants and give its sources.
- f) Write a short note on kyoto protocols.
- g) Why chipko movement is started? What is reason behind chipko movement?

Q4) Attempt any one out of two from the following : **[10]**

- a) Explain India as a mega biodiversity Nation.
- b) What is Global warming? Explain causes and effects of Global warming.

Total No. of Questions : 4]

PD5470

[6464]-63

S.Y.B.A. (SODL)

AECC : ENVIRONMENTAL STUDIES

(2019 Pattern) (Annual System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास/

/एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 2) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

प्र.1) खालील प्रश्नांची 20 शब्दात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दहा)

[10]

- अ) पर्यावरण म्हणजे काय?
- ब) जलप्रदूषणाची कारणे लिहा.
- क) अक्षय ऊर्जा संसाधने म्हणजे काय?
- ड) वाळवंटीकरण म्हणजे काय?
- इ) अनुवंशिक विविधता म्हणजे काय?
- फ) आण्विक धोका म्हणजे काय?
- य) आदिवासी लोकसंख्येशी संबंधित कोणतेही दोन अधिकार लिहा.
- र) पर्यावरण संरक्षण कायदा कधी अंमलात आला?
- ल) लोकसंख्येशी निगडीत दोन पर्यावरणीय प्रभावांची नावे सांगा.
- व) आम्ल पर्जन्यासाठी कोणते आम्ल कारणीभूत आहे?
- त) जागतिक पर्यावरण दिन कधी साजरा केला जातो?
- थ) भारतातील कोणत्याही दोन राष्ट्रीय उद्यानांची नावे लिहा?

प्र.2) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) पर्यावरणशास्त्र अभ्यासाची व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) सुबक आकृतीद्वारे अन्नजाळे स्पष्ट करा.
- क) शाश्वत विकास थोडक्यात लिहा.
- ड) जैवविविधतेमधील अधिवास अंतर्गत संवर्धनावर टिप लिहा.
- इ) जलप्रदूषणाचे परिणाम आणि उपाय लिहा.
- फ) ओझोन थराच्या क्षयाबाबत थोडक्यात लिहा.
- य) पूर परिस्थितीचे कारणे स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही पाच)

[25]

- अ) पर्यावरण अभ्यासाचे बहुविद्याशाखीय स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) जंगल परिसंस्था स्पष्ट करा.
- क) पर्यायी शक्तीसाधने/ऊर्जा साधने म्हणजे काय? उदाहरण द्या.
- ड) मानव-वन्यजीव संघर्ष वर्णन करा.
- इ) वायू प्रदूषण म्हणजे काय? वायू प्रदूषकांचे वर्गीकरण करून प्रदूषणाचे स्रोत सांगा.
- फ) क्योटो प्रोटोकॉल - टिप लिहा.
- य) चिपको आंदोलनाची सुरुवात कशासाठी करण्यात आली? या मागची कारणे काय होती?

प्र.4) खालील प्रश्नांची उत्तरे सविस्तरपणे स्पष्ट करा. (कोणताही एक)

[10]

- अ) भारत एक विशाल महाविविधता असलेला देश आहे. हे सविस्तर स्पष्ट करा.
- ब) जागतिक तापमानवाढ म्हणजे काय? ते सांगून जागतिक तापमानवाढीची कारणे आणि परिणाम स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5471

[Total No. of Pages : 2

[6464]-64

S.Y.B.A. (SODL)

MARATHI (मराठी)

CC-B : भाषिक कौशल्यविकास आणि आधुनिक मराठी साहित्यप्रकार : कादंबरी
आणि ललितगद्य
(2019 Pattern) (Annual System)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1) खालीलपैकी 10 प्रश्नांची उत्तरे 20 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) भाषेचा महत्वाचा गुण कोणता आहे?
- ब) भाषा ही कशाने बनलेली आहे?
- क) मुद्रण म्हणजे काय?
- ड) इंग्रजीमध्ये कादंबरीला काय म्हणतात?
- इ) कादंबरीचे घटक कोणते?
- फ) 'रारंगढांग' ह्या कादंबरीचा नायक कोण आहे?
- य) 'रारंगढांग' या शब्दातील रारंग व ढांग या शब्दाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- र) गुगल क्लास रूम म्हणजे काय?
- ल) गुगल फॉर्मसाठी काय आवश्यक आहे?
- व) युट्युबची स्थापना कोणी केली?
- त) निबंध म्हणजे काय?
- थ) 'ग्रंथमित्र' हा ललितगद्य लेखातील मुख्य आशय काय आहे?

प्र.2) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) ललित गद्याचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) श्री निवास विनायक कुलकर्णी यांच्या 'कोरडी भिक्षा' या ललित गद्य लेखातून कशाचे चित्रण आले आहे?
- क) गुगल फॉर्मसाठी काय आवश्यक आहे?
- ड) 'रारंगढांग' या कादंबरीतील मेजरबंबा या व्यक्तिरेखाचा परिचय करू द्या.
- इ) 'रारंगढांग' या कादंबरीचे कथानक लिहा.
- फ) कादंबरीचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- य) संगणक व मराठी टंकलेखन याबद्दल माहिती लिहा.

P.T.O.

प्र.3) खालीलपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे 100 शब्दांत लिहा.

[25]

- अ) कागदाचा शोध: मानवाने केलेली एक मोठी क्रांती या विधानाचा परामर्श घ्या.
- ब) युनिकोडचे स्वरूप व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- क) कादंबरी वाङ्मय प्रकाराचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ड) रारंगढांग या कादंबरीतील भौगोलिक परिसराचे चित्रण स्पष्ट करा.
- इ) गुगल ड्राईव्ह याबद्दल माहिती लिहा.
- फ) 'सहावे सुख' या ललित गद्याची खऱ्या सुखाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- य) 'पाखर' या ललित गद्यातील समाजचित्रण स्पष्ट करा.

प्र.4) खालीलपैकी एका प्रश्नाचे उत्तर 200 शब्दांत लिहा.

[10]

- अ) तुझ्या नादानं पाहिली तुझीच रें पंढरी या ललितगद्यचे स्वरूप स्पष्ट करा.
- ब) 'रारंगढांग' कादंबरीचे विषय विवेचन करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5472

[Total No. of Pages : 2

[6464]-65

S.Y.B.A. (SODL)

HINDI (हिंदी)

CC-C : आधुनिक काव्य, कहानी और आधुनिक हिंदी व्यंग्य साहित्य तथा व्यावहारिक हिंदी
(2019 Pattern) (Annual System)

समय : 3 घंटे]

[पूर्णांक : 70

सूचनाएँ : 1) सभी प्रश्न अनिवार्य हैं।
2) सभी प्रश्नों के लिए समान अंक हैं।

प्र.1) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं दस प्रश्नों के उत्तर एक-एक वाक्य में लिखिए।

[10]

- अ) प्रयोगवाद के प्रवर्तक कौन है?
- ब) अनुज लुगुन की कविताओं में किस वर्ग का चित्रण है?
- क) 'नीना' और 'कमल' किस कहानी के चरित्र हैं?
- ड) 'समुद्र में खोया हुआ आदमी' इस उपन्यास के रचनाकार कौन है?
- इ) 'सलाम कहानी' का कथानक किस पर आधारित है?
- फ) 'लतीफ घोंघी' का पहला व्यंग्य संग्रह कौनसा है?
- य) पल्लवन के कितने प्रकार हैं?
- र) बबल यह कौनसा एप है?
- ल) अनामिका के किस काव्यसंग्रह को साहित्य अकादमी पुरस्कार से नवाजा गया?
- व) 'तीनों बंदर बापु के' इस कविता के रचनाकार कौन है?
- त) 'सजा' कहानी की लेखिका कौन है?
- थ) 'हरिष' यह कौनसी कहानी का प्रमुख पात्र है?

प्र.2) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) भाषा से संबंधित एप का परिचय दीजिए।
- ब) 'अफसर' यह कहानी भ्रष्ट व्यवस्था का जीवन दस्तावेज है, स्पष्ट कीजिए।
- क) 'दूसरे' इस कहानी की नायिका सुनीता का चित्रण कीजिए।
- ड) उदय प्रकाश के व्यक्तित्व एवं कृतित्व पर प्रकाश डालिए।
- इ) 'सलाम' कहानी का कथा-सार लिखिए।
- फ) 'हॉकी खेलती लडकीयाँ' इस कविता का भावार्थ लिखिए।
- य) पल्लवन के प्रकार पर प्रकाश डालिए।

P.T.O.

प्र.3) निम्नलिखित प्रश्नों में से किन्हीं पांच प्रश्नों के उत्तर संक्षेप में लिखिए।

[25]

- अ) सुभाष काबरा की कहानी कला की विशेषताएँ लिखिए।
- ब) 'प्रेम की बिरादरी' कहानी का कथानक लिखिए।
- क) सुदर्शन मजीठीया के व्यक्तित्व एवं कृतित्व पर प्रकाश डालिए।
- ड) 'छावनी में बेघर' कहानी का कथा-सार लिखिए।
- इ) 'नाच' कविता का भावार्थ अपने शब्दों में लिखिए।
- फ) काका हाथरसी की कविताओं की विशेषताएँ लिखिए।
- य) शैल चतुर्वेदी के व्यक्तित्व एवं कृतित्व पर प्रकाश डालिए।

प्र.4) निम्नलिखित प्रश्नों में से किसी एक प्रश्न का उत्तर विस्तार से लिखिए।

[10]

- अ) समकालीन समाज में व्याप्त भ्रष्टाचार पर काका हाथरसी ने किस तरह अपनी व्यंग्य रचनाओं से प्रहार किया है, स्पष्ट कीजिए।
- ब) नागार्जुन की काव्यगत विशेषताओं पर प्रकाश डालिए।

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD5473

[Total No. of Pages : 4

[6464]-66
S.Y.B.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
CC-H : An Introduction to Political Science
(2019 Pattern) (Annual System)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any Ten out of Twelve questions of the following. **[10]**

- a) Define : Political Science.
- b) Define : Behaviourism.
- c) Who wrote the book 'A vindication of the Rights of Women'?
- d) Define : State.
- e) Define : Civil society.
- f) Define : Democracy.
- g) Define : Liberty.
- h) Define : Internationalism.
- i) State any one features of socialism.
- j) State any one objective of UNO.
- k) When was SAARC established?
- l) Define : Fascism.

Q2) Attempt any five out of seven of the following. **[25]**

- a) Empirical Approach of Political Science.
- b) Types of Feminism.
- c) Elements of State.
- d) Demerits of Democracy.
- e) Features of Ideology.
- f) NATO
- g) Demerits of Nationalism.

P.T.O.

Q3) Attempt any five out of seven of the following.

[25]

- a) Features of Traditional Political Science.
- b) Behavioural Approach.
- c) Types of Market.
- d) Participative Democracy.
- e) Political Right.
- f) Types of Nationalism.
- g) European Union.

Q4) Attempt any one of the following.

[10]

- a) What is Political Science? Discuss Nature and Scope of Political Science.
- b) Define Fascism. Explain various features of Fascism.

Total No. of Questions : 4]

PD5473

[6464]-66
S.Y.B.A. (SODL)
POLITICAL SCIENCE
CC-H : An Introduction to Political Science
(2019 Pattern) (Annual System)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :-
- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
 - 2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मुळ इंग्रजी प्रश्न पत्रिका पहावी.
-

प्र.1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे एका वाक्यात लिहा.

[10]

- अ) व्याख्या लिहा : 'राज्यशास्त्र'.
- ब) व्याख्या लिहा : 'वर्तनवाद'.
- क) 'द व्हिंडिकेशन ऑफ द राईट्स ऑफ द वूमन' हा ग्रंथ कोणी लिहीला?
- ड) व्याख्या लिहा : 'राज्य'.
- इ) व्याख्या लिहा : 'नागरी समाज'.
- फ) व्याख्या लिहा : 'लोकशाही'.
- य) व्याख्या लिहा : 'स्वातंत्र्य'.
- र) व्याख्या लिहा : 'आंतरराष्ट्रवाद'.
- ल) समाजवादाचे कोणतेही एक वैशिष्ट्य लिहा.
- व) 'युनो' चे कोणतेही एक उद्दिष्ट्य लिहा.
- त) 'सार्क' संघटनेची स्थापना कधी झाली?
- थ) व्याख्या लिहा : 'फॅसिझम'.

प्र.2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) राज्यशास्त्राच्या अभ्यासाचा अनुभववादी दृष्टिकोन.
- ब) स्त्रीवादाचे प्रकार
- क) राज्याचे घटक
- ड) लोकशाहीचे दोष
- इ) विचारप्रणालीची वैशिष्ट्ये
- फ) नाटो
- य) राष्ट्रवादाचे दोष

प्र.3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) पारंपारिक राज्यशास्त्राची वैशिष्ट्ये.
- ब) वर्तनवादी दृष्टीकोन
- क) बाजारपेठेचे प्रकार
- ड) सहभागप्रधान लोकशाही
- इ) राजकीय हक्क
- फ) राष्ट्रवादाचे प्रकार
- य) युरोपियन युनियन

प्र.4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

[10]

- अ) राज्यशास्त्र म्हणजे काय? राज्यशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- ब) फॅसिझमची व्याख्या लिहा. फॅसिझमच्या विविध वैशिष्ट्यांची चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5474

[Total No. of Pages : 4

[6464]-67
S.Y. B.A. (SODL)
HISTORY
CC-E : History of the Marathas (1630-1818)
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicates full marks.*

Q1) Attempt any Ten questions out of Twelve from the following : [10]

- a) Explain the meaning of Bakhar?
- b) What is Watan?
- c) When was the first coronation of Ch. Shivaji Maharaj?
- d) Who is called Bargir?
- e) Where was Ch. Sambhaji Maharaj imprisoned by the Mughals?
- f) Who lead the independence War of Marathas?
- g) Who was the first Peshwa of Maratha Swarajya?
- h) Between whom third battle of Panipat was Found?
- i) What is Barbhai Council?
- j) When was the battle of Kharda happen?
- k) What is Jatisabha?
- l) Define the 'Baluta'?

P.T.O.

Q2) Attempt any Five Questions out of Seven From the following : **[25]**

- a) Explain the concept of 'Maharashtra Dharm'?
- b) Write the importance of Javali Victory?
- c) Describe the functions of the Eight Ministers?
- d) Write information about battle of Khed?
- e) Write on short the causes of the third battle of Panipat?
- f) Explain the functions of Barbhai council?
- g) Describe the social life during Peshwa Period?

Q3) Write short notes (Any Five) **[25]**

- a) Adhyapatra
- b) Treaty of Purandar
- c) Fort Administration
- d) Santaji Ghorapade
- e) Chauthai
- f) Treaty of Vasai
- g) Maratha Council

Q4) Attempt any one question from the following : **[10]**

- a) Explain the causes of the rise of Maratha Power?
- b) Discuss the Achievements of Balaji Vishwanath?

Total No. of Questions : 4]

PD-5474

[6464]-67

S.Y. B.A. (SODL)

HISTORY

CC-E : History of the Marathas (1630-1818)

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील बारापैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [10]

- अ) बखरचा अर्थ स्पष्ट करा ?
- ब) वतन म्हणजे काय ?
- क) छ. शिवाजी महाराजांचा पहिला राज्याभिषेक केंव्हा झाला ?
- ड) बारगीर कोणाला म्हणत ?
- इ) छ. संभाजी महाराजांना मोगलांनी कोठे कैद केले होते ?
- फ) मराठ्यांच्या स्वातंत्र्ययुद्धाचे नेतृत्व कोणी केले ?
- य) मराठा स्वराज्याचा पहिला पेशवा कोण होता ?
- र) पानिपतची तिसरी लढाई कोणामध्ये झाली ?
- ल) बारभाई मंडळ म्हणजे काय ?
- व) खड्ग्याची लढाई केंव्हा झाली होती ?
- श) जातिसभा म्हणजे काय ?
- ष) 'बलुता' व्याख्या लिहा ?

प्रश्न 2) खालील सातपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]

- अ) 'महाराष्ट्र धर्म' संकल्पना स्पष्ट करा.
- ब) जावळी विजयाचे महत्व लिहा?
- क) अस्टप्रधानमंडळाची कामे विशद करा?
- ड) खेडच्या लढाईविषयी माहिती लिहा?
- इ) पानिपत युद्धाची कारणे थोडक्यात लिहा?
- फ) बारभाई मंडळाचे कार्य स्पष्ट करा?
- य) पेशवेकालीन समाजजीवन विशद करा?

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणत्याही पाच) [25]

- अ) आज्ञापत्र
- ब) पुरंदरचा तह
- क) किल्ले प्रशासन
- ड) संताजी घोरपडे
- इ) चौथाई
- फ) वसईचा तह
- य) मराठा मंडळ

प्रश्न 4) खालील दोहोपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा. [10]

- अ) मराठा सत्तेच्या उदयाची कारणे स्पष्ट करा.
- ब) बाळाजी विश्वनाथाच्या कामगिरीची चर्चा करा.

[6464]-68
S.Y. B.A. (SODL)
MATHEMATICS
CC-N1 : Graph Theory and Linear Algebra
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

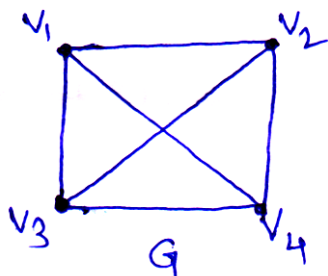
Instructions to the candidates :

- 1) All questions are compulsory.
- 2) Figures to the right indicate full marks.

Q1) Attempt any Ten of the following :

[10]

- a) Define the terms simple graph.
- b) Give one example of complement of a graph.
- c) Define isolated vertex in a graph G.
- d) Define trail in a graph G.
- e) Give an example of Connected graph.
- f) In the given graph G how many number of edges?

- g) State the Hamiltonian paths and circuits.
- h) Let matrix $A = \begin{bmatrix} 1 & 5 \\ 4 & 5 \end{bmatrix}$. then find the determinant of A.
- i) What is the dimension of vector space R^3 over R .
- j) Define the term subspace W of a vector space V .
- k) True or False.
 Let v denote vector space over F If $\dim v = n$ and $S = \{v_1, v_2, \dots, v_n\}$ is Linearly Independent subset of V then S is basis of V .
- l) If matrix $B = \begin{bmatrix} 1 & 0 \\ 0 & 0 \end{bmatrix}$ Then what is the rank of B?

P.T.O.

Q2) Attempt any Five of the following :**[25]**

- a) Use the cramer's rule to solve the following system.

$$\begin{bmatrix} 2 & -3 & 1 \\ 3 & 1 & -1 \\ 1 & -1 & -1 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} x_1 \\ x_2 \\ x_3 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} 1 \\ 2 \\ 1 \end{bmatrix}$$

- b) Show that the vectors

$V_1=(1,1,2,4)$, $V_2=(2,-1,-5,2)$, $V_3=(1,-1,-4,0)$ & $V_4=(2,1,1,6)$ are Linearly dependant in $\mathbb{R}^4$ over $\mathbb{R}$.

- c) If $V = W_1 \oplus W_2 \Leftrightarrow V = W_1 + W_2$ the show that $W_1 \cap W_2 = (0)$.

- d) Let T be a linear operator on $\mathbb{R}^3$. defined by

$T(x_1, x_2, x_3) = (3x_1, x_1 - x_2, 2x_1 + x_2 + x_3)$ show that T is invertible.

- e) Find the range, Rank, ker and nullity of the linear transformation $T: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}^3$ such that, $T(x,y,z) = (x + z, x + y + 2z, 2x + y + 3z)$

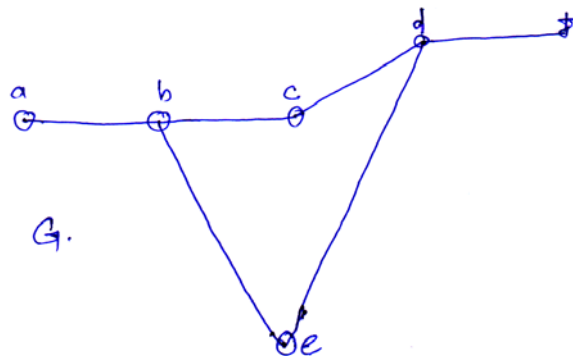
- f) Find the rank of the matrix A , where $A = \begin{bmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 1 & 4 \\ 3 & 0 & 5 \end{bmatrix}$

- g) Define kernel of a Linear transformation $T : V \rightarrow W$ and prove that kernel of T is subspace of v .

Q3) Attempt any five of the following :**[25]**

- a) A connected graph G has an Eulerian trail iff G has exactly two odd vertices.

- b) Construct a spanning tree for the following graph G .

- c) Show that if G is a bipartite graph, then each cycle of G has even length.

- d) Show that there is a unique path between a given pair of vertices of a tree.

- e) If G is forest with n vertices & K components, then prove that G has $n-k$ edges.
- f) Prove that the set of edges of Eulerian graph Can be partitioned into disjoint cycles.
- g) Give properties of cut - set in graphs.

Q4) Attempt any one the following :

[10]

- a) Explain Traveling salesman problem.
- b) A linear transformation $T:V \rightarrow W$ is non - singular iff T carries each Linearly Independent subset of v onto an Linearly Independent subset of W .

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5476

[Total No. of Pages : 4

[6464]-69
S.Y. B.A. (SODL)
ECONOMICS
CC-G : Financial System
(2019 Pattern) (CBCS)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) *All questions are compulsory.*
- 2) *Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Answer the following questions in one sentence. (Any 10) : [10]

- a) What is financial system?
- b) State the primary function of commercial banks.
- c) Where is the headquarters of Reserve Bank?
- d) What is Cash Reserve Fund?
- e) When was SEBI established?
- f) What is a Money market?
- g) State the instruments of capital market.
- h) When was Unit Trust of India established?
- i) What is business finance?
- j) Write the types of risk in banking sector?
- k) What is a commercial Bill?
- l) Write full form of IRDA?

P.T.O.

Q2) Answer the following questions in 50 to 100 words (Any 5) : [25]

- a) Explain the Function of Indian financial system?
- b) State the function of primary co-operative societies.
- c) Explain the function of Regional Rural Banks.
- d) Write the function of Money market.
- e) Write notes. UTI
- f) State the importance of non-banking financial institutions.
- g) State the tools of quality Credit control.

Q3) Answer the following questions in 50 to 100 words (Any 5) : [25]

- a) State the objectives of monetary policy.
- b) Explain the Role of SEBI?
- c) State the role of International Monetary Fund.
- d) Explain the function of Asian Development Bank.
- e) Write notes Rental agreement
- f) Primary Cooperative Credit Institutions
- g) Explain the characteristics of SEBI.

Q4) Answer the following questions in 150 to 200 words (Any 1) : [10]

- a) Explain the function of Reserve Bank of India.
- b) Explain capital market regulatory role of SEBI.

Total No. of Questions : 4]

PD-5476

[6464]-69
S.Y. B.A. (SODL)
ECONOMICS
CC-G : Financial System
(2019 Pattern) (CBCS)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) उजवीकडील अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही 10) :

[10]

- अ) वित्तीय व्यवस्था म्हणजे काय?
- ब) व्यापारी बँकांची प्राथमिक कार्ये सांगा.
- क) रिझर्व बँकेचे मुख्यालय कोठे आहेत?
- ड) रोख राखीव निधी म्हणजे काय?
- इ) सेबीची स्थापना केव्हा करण्यात आली?
- फ) नाणे बाजार म्हणजे काय?
- य) भांडवल बाजाराची साधने सांगा.
- र) युनिट ट्रस्ट ऑफ इंडिया ची स्थापना कधी झाली?
- ल) व्यवसाय वित्त म्हणजे काय?
- व) बँकिंग क्षेत्रातील जोखमीचे प्रकार लिहा.
- श) वाणिज्य पत्र म्हणजे काय?
- ष) IRDA चे पूर्ण रूप लिहा.

प्रश्न 2) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5) :

[25]

- अ) भारतीय वित्तीय व्यवस्थेची कार्य स्पष्ट करा.
- ब) प्राथमिक सहकारी संस्थांची कार्य सांगा.
- क) प्रादेशिक ग्रामीण बँकांची कार्य सांगा.
- ड) नाणे बाजाराची कार्य लिहा.
- इ) टिपा लिहा. यूटीआय
- फ) बँकेतर वित्तीय संस्थांचे महत्त्व सांगा.
- य) गुणात्मक पतनियंत्रणाची साधने सांगा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची 50 ते 100 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणतेही 5) :

[25]

- अ) चलनविषयक धोरणाची उद्दिष्टे सांगा.
- ब) सेबीचे अधिकार स्पष्ट करा.
- क) आंतरराष्ट्रीय नाणेनिधीची भूमिका सांगा.
- ड) आशियाई विकास बँकेची कार्य सांगा.
- इ) टिपा लिहा. भाडे करार
- फ) प्राथमिक सहकारी पतसंस्था
- य) सेबीची वैशिष्ट्य स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील प्रश्नांची 150 ते 200 शब्दांत उत्तरे लिहा. (कोणताही 1) :

[10]

- अ) रिझर्व बँक ऑफ इंडिया ची कार्य स्पष्ट करा.
- ब) सेबीची भांडवल बाजार नियंत्रणात्मक भूमिका स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5477

[Total No. of Pages : 4

[6464]-70

S.Y.B.A (SODL)

PSYCHOLOGY

**(CC-L/SEC1-L) : Health Psychology and Positive
Psychology
(2019 Pattern)**

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following:

[10]

- a) Define the health psychology.
- b) Define mental stress.
- c) What is achieved self?
- d) What is quality of life?
- e) Define the personality.
- f) What is positive emotions?
- g) What is negative beliefs?
- h) Who suggest the biopsychosocial model of health?
- 1) What is work stress?
- j) Define the depression.
- k) Write about illness behavior.
- 1) What is mindfulness?

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of Seven from the following :

[25]

- a) Write a short note on the mental health.
- b) Explain the types of stress.
- c) Differentiate between acute illness and chronic illness.
- d) What is placebo effect?
- e) Describe the concept of self-actualization.
- f) Explain the need theory.
- g) Discuss the types of negative emotion.

Q3) Attempt any five out of seven from the following:

[25]

- a) What is the nature of emotional reaction in chronic diseases?
- b) Discuss smoking and drinking as health hazard.
- c) Write on Seligman's contribution in positive psychology.
- d) Write a short note on marriage and happiness.
- e) Explain the concept of meaningful life.
- f) Mention the effect of stress on an individual.
- g) What is the personal happiness?

Q4) Attempt any one out of two from the following:

[10]

- a) Define the health. And discuss major problems in health sector.
- b) What is the resilience? Explain different approaches of resilience.

Total No. of Questions : 4]

PD-5477

[6464]-70

S.Y.B.A (SODL)

PSYCHOLOGY

(CC-L/SEC1-L) : Health Psychology and Positive Psychology

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
2) उजवीकडील आकडे प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पाहावी.

प्रश्न 1) खालीलपैकी कोणत्याही दहा प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[10]

- अ) आरोग्य मानसशास्त्राची व्याख्या सांगा.
- ब) मानसिक तणावाची व्याख्या सांगा.
- क) संपदित स्व म्हणजे काय?
- ड) जीवनाची गुणवत्ता म्हणजे काय?
- इ) व्यक्तिमत्त्वाची व्याख्या सांगा.
- फ) सकारात्मक भावना म्हणजे काय?
- य) नकारात्मक श्रद्धा म्हणजे काय?
- र) आरोग्याचे जैवमनोसामाजिक मॉडेल कोणी सुचवले?
- ल) कामाचा ताण म्हणजे काय?
- व) नैराश्याची व्याख्या सांगा.
- श) आजारपणाच्या वर्तनाबद्दल लिहा.
- ष) सचेतना म्हणजे काय?

प्रश्न 2) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) मानसिक आरोग्यावर टीप लिहा.
- ब) तणावाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- क) तीव्र आजार आणि दीर्घ आजार यांच्यात फरक स्पष्ट करा.
- ड) प्लेसबो प्रभाव म्हणजे काय?
- इ) आत्म-वास्तविकतेच्या संकल्पनेचे वर्णन करा.
- फ) गरज सिद्धांत स्पष्ट करा.
- य) नकारात्मक भावनांच्या प्रकारांवर चर्चा करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

[25]

- अ) जुनाट आजारांमध्ये भावनिक प्रतिक्रियांचे स्वरूप काय आहे?
- ब) धूम्रपान आणि मद्यपान हे आरोग्यासाठी धोकादायक आहे यावर चर्चा करा.
- क) सकारात्मक मानसशास्त्रातील सेलिगमनच्या योगदानावर लिहा.
- ड) विवाह आणि आनंद यावर टीप लिहा.
- इ) अर्थपूर्ण जीवनाची संकल्पना स्पष्ट करा.
- फ) एखाद्या व्यक्तीवर तणावाचा प्रभाव कसा आसतो ते सांगा.
- य) वैयक्तिक आनंद म्हणजे काय?

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी एक प्रश्नांच उत्तर लिहा.

[10]

- अ) आरोग्याची व्याख्या सांगा. आणि आरोग्य क्षेत्रातील प्रमुख समस्यांवर चर्चा केली.
- ब) स्थितिस्तापकत्व म्हणजे काय? स्थितिस्तापकत्वच्या विविध दृष्टिकोन स्पष्ट करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5478

[Total No. of Pages : 4

[6464]-71
S.Y. B.A. (SODL)
GEOGRAPHY
CC-P : Environmental Geography
(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) All questions are compulsory.*
- 2) Figures to the right indicate full marks.*

Q1) Attempt any ten out of twelve from the following :

[10]

- a) Write any two objectives of environment education.
- b) Define ecosystem.
- c) What is the food chain?
- d) Write a name of hotspot of biodiversity in India.
- e) State any two biosphere reserves in India.
- f) List the biotic factors of ecosystem.
- g) Write any two methods to control of air pollution.
- h) Define Natural disasters.
- i) State any two effects of water pollution.
- j) List the disasters based on weather disturbances.
- k) Write a causes of ozone depletion.
- l) Write any two benefits of EIA.

P.T.O.

Q2) Attempt any five out of seven from the following :

[25]

- a) Describe the concept of trophic level.
- b) Write a note on social and ethical value of biodiversity.
- c) Discuss causes and effect air pollution.
- d) Explain the need of environment planning and management.
- e) Write a causes and controlling measures of water pollution.
- f) Explain the formation of acid rain in Atmosphere.
- g) Write a note on environment education in India.

Q3) Attempt any five out of seven from following :

[25]

- a) Explain types of Environment.
- b) Discuss on conservation strategies of Pond ecosystem.
- c) Write a note on conservation methods of biodiversity.
- d) Explain effects and controlling measures of soil pollution.
- e) Discuss on meaning, causes and effects of ozone layer depletion in brief.
- f) Write a note on Wildlife Protection Act - 1972.
- g) Explain the distribution of flood prone area in India.

Q4) Attempt any one out of two from following :

[10]

- a) Explain earthquake and discuss the causes and effect of earthquake.
- b) Discuss on the causes, impact of Covid - 19 on Indian economy.

Total No. of Questions : 4]

PD-5478

[6464]-71

S.Y. B.A. (SODL)

GEOGRAPHY

CC-P : Environmental Geography

(2019 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना :
- 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 - 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवितात.
 - 3) संदर्भासाठी मूळ इंग्रजी प्रश्नपत्रिका पहावी.

-
- प्रश्न 1)** खालील बारा पैकी दहा प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा. [10]
- अ) पर्यावरण शिक्षणाची कोणतीही दोन उद्दिष्टे लिहा.
 - ब) परिसंस्थेची व्याख्या लिहा.
 - क) अन्नजाले म्हणजे काय?
 - ड) भारतातील जैवविविधता संपन्न ठिकाणांची नावे लिहा.
 - इ) भारतातील कोणत्याही दोन जीवशास्त्रीय राखीव (Biosphere Reserve) क्षेत्रांची नावे लिहा.
 - फ) परिसंस्थेच्या जैविक घटकांची यादी करा.
 - य) वायु प्रदुषण नियंत्रित करण्यासाठी वापरल्या जाणाऱ्या कोणत्याही दोन पद्धती लिहा.
 - र) नैसर्गिक आपत्तीची व्याख्या लिहा.
 - ल) जल प्रदुषणाचे कोणतेही दोन परिणाम लिहा.
 - व) हवास्थितीत अचानक होणाऱ्या बदलावर आधारित निर्माण होणाऱ्या आपत्तींची यादी करा.
 - श) ओझोन थराच्या क्षयाची कारणे लिहा.
 - ष) पर्यावरणीय आधाताच्या/संधाताच्या मूल्यमापनाची कोणतीही दोन फायदे लिहा.

प्रश्न 2) खालील सातपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]

- अ) अन्नसाखळी श्रेणी संकल्पनेची वर्णन करा.
- ब) जैवविविधतेचे सामाजिक वनैतिक मूल्य/महत्त्व यांवर थोडक्यात टिपा लिहा.
- क) वायु प्रदुषणाची कारणे व परिणाम यांवर चर्चा करा.
- ड) पर्यावरणीय नियोजन व व्यवस्थापनाचा गरज स्पष्ट करा.
- इ) जलप्रदुषणाची कारणे व जलप्रदुषणा नियंत्रणासाठी उपाययोजना लिहा.
- फ) वातावरणातील आम्ल पर्जन्याची निर्मिती स्पष्ट करा.
- य) भारतातील पर्यावरणीय शिक्षण यांवर टिपा लिहा.

प्रश्न 3) खालील सातपैकी पाच प्रश्नांची उत्तरे लिहा. [25]

- अ) पर्यावरणाचे प्रकार स्पष्ट करा.
- ब) तलाव/तळी परिसंस्थेच्या संवर्धनाच्या रणनितीवर चर्चा करा.
- क) जैवविविधता संवर्धनाच्या पद्धती लिहा.
- ड) मृदा प्रदुषणाचे परिणाम आणि उपाययोजना स्पष्ट करा.
- इ) ओझोन थराचा क्षय-याचा अर्थ, कारणे व परिणाम यांवर चर्चा करा.
- फ) वन्यजीव संरक्षण कायदा-1972 यांवर माहिती लिहा.
- य) भारतातील पुरजन्य आपत्ती प्रदेशाचे वितरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 4) खालील दोन पैकी एका प्रश्नाचे उत्तरे लिहा. [10]

- अ) भूकंप म्हणजे काय सांगून भूकंपाची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.
- ब) भारतातील कोरोना - 19 (Covid - 19) ची कारणे आणि त्याचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम यांवर सविस्तर चर्चा करा.

Total No. of Questions : 4]

SEAT No. :

PD-5479

[Total No. of Pages : 4

[6464]-72

S.Y. B.A. (SODL)

EDUCATION

CC-M : Practices in Education

(2019 Pattern)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 70

Instructions to the candidates:

- 1) It is compulsory to solve all questions.***
- 2) Word limit for 5 marks is 50 to 100 words.***
- 3) Word limit for 10 marks question is 100 to 200 words.***
- 4) The numbers on the right side represent the marks.***

Q1) Write the answers in one sentence (Any 10) :

[10]

- a) What is the meaning of secondary education?
- b) What are the problems facing secondary education?
- c) What is socialization?
- d) Write the meaning of social mobility.
- e) What is democratic citizenship?
- f) Write the definition of inclusive education?
- g) What are the types of constructivism?
- h) Explain the concept of educational management.
- i) Write full form of NCERT.
- j) Write two functions of SCERT.
- k) What is information & communication Technology?
- l) What are the types of software?

P.T.O.

Q2) Write the answer in short (Any five) :

[25]

- a) State the importance of secondary education level.
- b) Write a brief description of New Education policy 2020.
- c) Explain social mobility.
- d) Write a note on democratic citizenship.
- e) What are the characteristics of an inclusive education system?
- f) Explain the types of children with special educational needs.
- g) Explain the importance of value based curriculum.

Q3) Write the answers in short (Any five) :

[25]

- a) Explain the problems at secondary education level.
- b) Explain social stratification.
- c) What are the policies of inclusive education in India?
- d) Explain various principles of curriculum development?
- e) Write five principles of constructivism.
- f) Write the functions of education secretary.
- g) What are the various ICT tools useful for student learning?

Q4) Write the answer of any one in detail :

[10]

- a) Explain the use of ICT in teaching - learning process with example?
- b) Explain the functions of Director of Education.

PD-5479

[6464]-72
S.Y. B.A. (SODL)
EDUCATION
CC-M : Practices in Education
(2019 Pattern)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास]

[एकूण गुण : 70

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) 5 मूलांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 50 ते 100 शब्द एवढी आहे.
3) 10 मूलांच्या प्रश्नांची शब्द मर्यादा 100 ते 200 शब्द एवढी आहे.
4) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
-

प्रश्न 1) खालील प्रश्नांचे एका वाक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दहा) :

[10]

- अ) माध्यमिक शिक्षणाचा अर्थ कोणता?
- ब) माध्यमिक शिक्षणा समोरील समस्या कोणत्या?
- क) सामाजिकीकरण म्हणजे काय?
- ड) सामाजिक गतिशीलतेचा अर्थ लिहा.
- इ) लोकशाही नागरिकत्व म्हणजे काय?
- फ) समावेशक शिक्षणाची व्याख्या लिहा.
- य) ज्ञान रचनावादाचे प्रकार कोणते?
- र) शैक्षणिक व्यवस्थापन संकल्पना स्पष्ट करा.
- ल) एन. सी. इ. आर. टी. (NCERT) चे पूर्ण रूप लिहा.
- व) एस. सी. इ. आर. टी. चे दोन कार्य लिहा.
- श) माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञान म्हणजे काय?
- ष) सॉफ्टवेअरचे दोन प्रकार कोणते?

प्रश्न 2) थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) :

[25]

- अ) माध्यमिक शिक्षण स्तराचे महत्व सांगा.
- ब) नवीन शैक्षणिक धोरण 2020 ची थोडक्यात माहिती लिहा.
- क) सामाजिक गतिशीलता स्पष्ट करा.
- ड) टिप लिहा – लोकशाही नागरिकत्व
- इ) समावेशित शिक्षण व्यवस्थेची वैशिष्ट्ये कोणती?
- फ) विशेष शैक्षणिक गरजा असलेल्या बालकांचे प्रकार स्पष्ट करा.
- य) मूल्याधिष्ठीत अभ्यासक्रमाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही पाच) :

[25]

- अ) माध्यमिक शिक्षण स्तरावरील समस्या स्पष्ट करा.
- ब) सामाजिक स्तरीकरण स्पष्ट करा.
- क) भारतातील समावेशित शिक्षणाची धोरणे कोणती?
- ड) अभ्यासक्रम निर्मितीचे विविध तत्वे स्पष्ट करा.
- इ) ज्ञानरचनावादाची तत्वे लिहा.
- फ) शिक्षण सचिवाची कार्ये लिहा.
- य) विद्यार्थी अध्ययनास उपयुक्त आयसीटीची विविध साधने कोणती?

प्रश्न 4) खालीलपैकी कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा :

[10]

- अ) अध्ययन अध्यापन प्रक्रियेत आय. सी. टी. चा वापर उदाहरणासह स्पष्ट करा.
- ब) शिक्षण संचालकाची कार्ये स्पष्ट करा.

